

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Lucie Voglová

Rozpad manželství a jeho vliv na další vývoj dítěte

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Rozpad manželství a jeho vliv na další vývoj dítěte“ vypracovala samostatně a použila jsem prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 5. dubna 2012

.....
Lucie Voglová

Děkuji paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za vedení práce. Též děkuji paní Bc. Jitce Klemsové a paní Bc. Haně Buiglové za odborné rady a pomoc. V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu a trpělivost.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Voglová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Rozpad manželství a jeho vliv na další vývoj dítěte
Název v angličtině:	Dissolution of marriage and its impact on the further development of the child
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou rozvodů manželství. Teoretická část uvádí nejčastější příčiny rozpadu manželství. Dále popisuje průběh rozvodového a opatrovnického řízení a jakou úlohu v něm sehraává sociální pracovník. Obzvláště se pak zaměřuje na vlivy, které působí na děti v souvislosti s rozvodem. Praktické část zachycuje případy konkrétních rodin v rozvodové a porozvodové situaci.
Klíčová slova:	Manželství, rozvod, dítě, sociální pracovník
Anotace v angličtině:	This thesis deals with divorces. The theoretical section lists the most common causes of marital breakdown. It also describes the course of divorce and guardianship proceedings and the role it plays in the social worker. In particular, it focuses on the influences that affect children in the context of divorce. The practical part of captured families in specific cases of divorce and post-divorce situation.
Klíčová slova v angličtině:	Marriage, divorce, child, social worker
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Poradny pro rodinu v Olomouckém kraji Příloha č. 2 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v Olomouckém kraji
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	český

OBSAH

ÚVOD	7
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	9
2 ROZVODOVOST V ČR.....	14
2.1 Období 1970 – 1989	15
2.2 Období 1990 – 2000	16
2.3 Období 2001 – 2010	17
3 PŘÍČINY ROZPADU MANŽELSTVÍ	19
3.1 Rozdílnost povah, názorů a zájmů.....	19
3.2 Nevěra.....	20
3.3 Alkoholismus.....	21
4 ROZVODOVÉ ŘÍZENÍ.....	23
4.1 Úprava výchovy a výživy nezletilých dětí	24
4.2 Úloha sociální pracovníce	26
4.3 Formy pomoci rodině	28
4.4 Rozvod.....	30
5 FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA DÍTĚ V SOUVISLOSTI S ROZPADEM MANŽELSTVÍ	33
5.1 Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů.....	33
5.2 Dítě jako „zbraň“	35

5.3	Soudní úprava styku s rodičem.....	36
5.4	Důsledky.....	37
6	KAZUISTIKY.....	39
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
	SEZNAM ZKRATEK	
	SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Hlavním motivem, proč jsem si toto téma bakalářské práce vybrala, mi bylo to, že v dnešní době je rozvod považován za něco normálního či běžného. S touto nálepkou naprosto nesouhlasím. Nezřídka je výsledkem sobectví manželů a neochoty řešit jejich spory. Často již při uzavírání manželství partneři vědí, že spolu nechtějí strávit zbytek života, a toto manželství uzavírají zejména z důvodu partnerčina těhotenství nebo s tím, že to zkusí a buď to vyjde, nebo ne. V současné době se totiž manželství dá rozvést kvůli jakémoliv, byť jen malé zámince, a pokud se manželé na všem dohodnou, nemusí tento důvod rozvodu blíže specifikovat a celkové soudní řízení ani netrvá dlouho. Tyto ulehčující okolnosti neposkytují manželům žádnou motivaci se s jejich spory poprat jiným způsobem. Proč tyto maličkosti řešit, když mohou zkusit soužití zase s někým jiným a když to nevyjde, tak se opět rozvedou. U bezdětného páru toto nesmyslné střídání manželství nemá tak závažný následek, jak u páru majícího děti. Na ty (děti) mnohdy rodiče nemyslí, protože jsou tak zaujatí sami sebou a svými mindráky natolik, že na ně úplně zapomínají. Jejich lhostejnost pak způsobuje dětem traumatické zážitky, jejichž následky si sebou nesou celý život. To dle mého názoru normální není.

Většina dětí, zvláště v útlém věku, těžce snáší odloučení od rodičů, byť jen na dopoledne, které musí strávit například ve školce. U rozvodu nastává situace, kdy o jednoho rodiče přichází téměř zcela, protože ani pravidelné návštěvy u něj tyto časové nedostatky nedokážou doplnit. Ztrácí plnohodnotný vztah k oběma rodičům a do jisté míry jsou zde porušována i jeho práva na oba rodiče a jejich péči. I při návštěvě rodiče, kterému nebylo svěřeno do péče, je dítě opět jen s jedním rodičem. Je opět narušen „láskyplný kruh“ otec, matka a dítě.

Dopady na dítě však nemusí být jen psychického rázu. S rozpadem manželství je spojeno dělení společného majetku, prodej rodinného domu či bytu. Dítě tak ztrácí domov, místo, kde se cítilo v bezpečí, a musí si zvykat na nové prostředí. Rozdělením společného majetku manželů a neplacení výživného na dítě, může rodič, v jehož péči dítě je, finančně strádat, a tím pádem hůře uspokojovat potřeby a zájmy dítěte.

Cílem bakalářské práce je seznámit se s procesem rozvodového řízení a poukázat na důležitou úlohu sociální pracovnice odboru sociálně právní ochrany dětí na obcích

s rozšířenou působností při hájení zájmů dítěte. Dále prostřednictvím kazuistik poukázat na příčiny rozpadu manželství a dopad rozvodu na další vývoj dětí.

Struktura bakalářské práce je tvořena šesti kapitolami. Nejdříve vymezím základní terminologii související s daným tématem. V druhé kapitole popíšu vývoj rozvodovosti od začátku 20. století po současnost a na grafech porovnáám počet sňatků a rozvodů za posledních čtyřicet let. Kapitola třetí se zabývá nejčastějšími příčinami rozpadu manželství, jimiž jsou dle Českého statistického úřadu na prvním místě rozdílnost povah, názorů a zájmů, dále nevěra, alkoholismus a nezáměr o rodinu. Čtvrtá kapitola je věnována samotnému rozvodovému řízení a úpravě poměrů k nezletilým dětem. Objasňuje úlohu sociálního pracovníka během tohoto procesu a popisuje, jakou poradenskou či terapeutickou pomoc může rodina využít. Předposlední kapitola se věnuje samotnému dítěti, jaký vliv má na něj nepřátelství mezi rodiči a jaké následky to na něm může zanechat. Na závěr uvádím tři kazuistiky.

Rozvodové tematice se u nás věnují Zdeněk MATĚJČEK, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk RIEGER, Eduard BAKALÁŘ nebo Petr ŠMOLKA. Z právního hlediska se jí pak zabývá Milana HRUŠÁKOVÁ. Ze zahraničních autorů uvádím Richarda A. WARSHAKA.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Manželství

Manželství je definováno v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině v §1 jako „*trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem,*“ ztvrzené před určitým státním nebo církevním orgánem, kde si slibují lásku, věrnost, respekt, vzájemnou pomoc, a to v dobrých i zlých časech. Jeho společenským účelem je založení rodiny a řádná výchova dětí. Manželé mají stejná práva a povinnosti.¹

Tato práva a povinnosti jsou vymezeny v zákoně o rodině v § 18 – 21. Vypadá to, že se jedná zejména o normy morálního charakteru, a proto většina z nich není právně vynutitelná a sankcionována. Rozvod manželství totiž ne vždy znamená trest za jejich porušení, alespoň ne pro partnera, který je porušil a chce se nechat rozvést. Pro tohoto partnera však dále platí vyživovací povinnost k bývalému partnerovi, kdyby se dostal do finančně neúnosné situace.²

Rodina

Rodina je považována za základní buňku společnosti a stejně tak za nejdůležitější socializační prvek v životě člověka. Existuje několik definicí rodiny podle přístupů různých vědních disciplín, avšak v českém právním systému není obecně určena. Jako nejlépe obsáhla pro naše účely se zdá definice ze Sociologického slovníku, kde JANDOUREK rodinu definuje jako: „*Formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. Další znaky toho, co je rodina, jsou sociokulturně podmíněny. Patří k nim společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků atd.*“³

Rodina může být též definována jejími základními funkcemi, kterými jsou: *biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná funkce.*⁴

¹ PLECITÝ, Vladimír. *Zákon o rodině*. Praha: EUROUNION Praha, s. r. o. vydavatelství právnické a ekonomické literatury, 2007. s 21 - 22.

² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2000. s. 1-2.

³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. s 206 – 207.

⁴ DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie. Vybrané kapitoly*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999. s. 92-93.

Tradiční rodinu tvoří více generací, v jejím čele stojí otec, je silně hierarchizovaná a položená na náboženských základech. Měla své členy vést, chránit a poskytovat jim útočiště ve všech etapách jejich života. Zpravidla nebyla zakládána svobodným rozhodnutím manželů, ale na základě zájmu široké rodiny, a to především k udržení společenského konsensu. Oproti tomu rodina moderní se stále více soustřeďuje na nejužší okruh příbuzných, jímž jsou rodiče a děti. Manželé se rozhodují sami svobodně pro jejich manželský svazek. Vytrácí se výhradní postavení muže jako hlavy rodiny, stejně tak ztrácí svůj význam náboženství a jeho hodnoty. Rodina už v takové míře neposkytuje jedinci ochranu a pomoc v průběhu celého jeho života. Přejít od tradiční rodiny k moderní zapříčinil především vstup žen na trh práce a rozšíření antikoncepčních prostředků, což vedlo k ekonomickému osamostatnění žen. Dalším důležitým faktorem byla postupná sexuální uvolněnost, která spustila vlnu rozvodovosti.⁵

Dítě

Dítě je dozajista přínosem rodiny, kterou jeho příchod stimuluje. Bez dítěte je manželství prázdné, nenaplněné, mnohdy až nudné. Dá se o něm říci, že je novou aktivní složkou rodiny, bytostí, která je pořád v pohybu a vymýšlí nové věci, poskytuje tak rodičům mnoho podnětů pro nabývání nových zkušeností. S dítětem přibývá též mnoho starostí a odpovědnosti. Jejich výchovou se rodiče učí a uplatňují výchovné zásady vlastní, ale i ty, které přebrali od svých rodičů. Děti rodičům dávají možnost blízkých citových vztahů, protože nejen ony, ale i rodiče potřebují jistou citovou základnu, na kterou se mohou spolehnout. A v neposlední řadě uspokojují potřebu otevřené budoucnosti, především pro dobu stáří svých rodičů.⁶

Rozvod

Je právním aktem ukončujícím manželství žijících osob. Dochází k němu na základě rozhodnutí soudu o rozvedení manželství. Dle zákona lze rozlišit tři druhy rozvodu:

- a) Klasický - soud zvažuje uvedené příčiny rozvodu a především bere v potaz zájmy nezletilých dětí, je-li s nimi rozvod v rozporu, nemůže být manželství rozvedeno.
- b) Dohodou - jedná se o případ, kdy manželé žijí minimálně půl roku odděleně a zároveň celková délka trvání manželství není kratší než jeden rok. Manželství je rozvedeno na

⁵ SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. s. 16 – 18.

⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986. s. 15 – 17.

základě předložených smluv o vypořádání společného majetku a soudně schválené dohody o péči o nezletilé děti.

- c) Ztížený - pokud spolu manželé více jak tři roky nežijí, může soud manželství rozvést i přes nesouhlas jednoho z manželů. Ovšem musí být, stejně jako u rozvodu dohodou, předloženy smlouvy o vypořádání majetku a soudně schválená dohoda o péči o nezletilé děti.⁷

V anglosaské literatuře je rozvod řazen do normativních (očekávatelných a předvídatelných) situací, je brán jako součást cyklu vývoje manželství a rodiny a je stále častější variantou. Ivo Plaňava však považuje rozvod spíše za paranormativní, protože se zásadně mění náplň i podoby plnění hlavní funkce rodiny, jako je především péče o potomky a jejich výchovu. Rozvod je situací ztrátovou a frustrující, vyžadující velké změny ve všech částech i procesech soužití.⁸

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“)

Je orgánem obecního úřadu obce s rozšířenou působností mající za úkol chránit práva dítěte, která ovlivňují jeho harmonický vývoj a řádnou výchovou. Obzvláště se věnuje dětem, jimž rodiče zemřeli nebo neplní své rodičovské povinnosti. Působí na rodinu, jejíž hlavní funkce jsou narušeny, a pomáhá k jejich obnovení. Zastupuje zájmy dítěte v řízeních, v nichž se rozhoduje o nezletilých dětech, pobývajících na území České republiky.⁹

Sociální pracovník

Dle § 109 zákona o sociálních službách *„sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby*

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině: Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 65-84.

⁸ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*, Brno 2000; Doplněk. s. 146.

⁹ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí*. Vyd. 3. Praha: Linde, 2007. s. 17-25.

*sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace.*¹⁰

Tuto práci může vykonávat bezúhonný, svéprávný a zdravotně způsobilý člověk s odbornou kvalifikací dle § 110, odstavce 4, zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pracovníkovou povinností je dále se vzdělávat, a to jak formou formálního vzdělávání, pomocí akreditovaných vzdělávacích programů, tak informálního, tj. vlastní aktivitou.¹¹

Terénní asistenční služba pro rodiny s dětmi

*Terénní asistenční služba pro rodiny s dětmi poskytuje podporu a praktickou pomoc rodinám, které z různých důvodů nedokážou zajistit svým dětem adekvátní podmínky, avšak mají snahu svou situaci zlepšit. Tato služba se v zásadě věnuje rodinám s nezletilými dětmi, přičemž se pracuje se všemi členy rodiny. Terénně je poskytována z důvodu zachování přirozeného prostředí. Odborná asistentka dochází do rodiny, kde se s jejími členy snaží najít východiska z jejich situace, ať už se jedná o problémy spojené s výchovou dětí, vedením domácnosti či problémy finančního rázu. Jednou z cílových skupin jsou i rodiče, kteří se nemohou dohodnout na výchově dítěte, a to během rozvodového řízení i po rozvodu. Jejím záměrem je vytvoření vhodného prostředí pro zdravý vývoj dítěte.*¹²

Sanace rodiny

*„Jde o soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině.“*¹³

Má za cíl předcházet, usměrňovat nebo zcela odstranit okolnosti ohrožující dítě na jeho psychickém i fyzickém vývoji. Nabízí dítěti i rodičům pomoc při zachování rodiny jako celku.

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů.

¹¹ ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů.

¹² Azylovydum.cz. *Terénní asistenční služba v rodinách s dětmi* [online]. Hučík, © 2006-2007 [cit. 2012-03-10] http://www.azylovydum.cz/asisteneni_sluzba

¹³ BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. s. 18.

Jedná se především o případy, kdy hrozí odebrání dítěte z rodiny, nebo jde o jeho navrácení z ústavní péče zpět do původní rodiny a udržení kvalitativních změn po jeho návratu ze zařízení. Při sanování rodiny se sestavuje tým odborných pracovníků, složený především z pracovníka odboru sociálně-právní ochrany dětí, pracovníka zařízení pro výkon ústavní výchovy, pokud je v něm dítě momentálně umístěno, pracovníka centra pro sanaci rodiny, je-li v dosahu, a dalších pracovníků pracujících s dítětem nebo rodinou, jako jsou: pediatr, psycholog, učitel, soudce. Před tím, než je sanace rodiny zahájena, je nutné odpovědět si na otázku, zda je sanace vhodným řešením, nebo je-li vůbec možná. Zvažovány jsou všechny podmínky rodiny a prostředí, ve kterém žije. U rodičů pocházejících z dysfunkční rodiny, kteří jsou závislí na alkoholu či jiných návykových látkách, majících už jiné dítě umístěné v ústavní péči či dali již dříve dítě k adopci, lze předpokládat, že sanace nebude možná. To platí i u rodin, v nichž bylo dítě fyzicky či psychicky týráno nebo zneužíváno.¹⁴

¹⁴ BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. s. 18-21.

2 ROZVODOVOST V ČR

V dobách před vznikem první Československé republiky měla instituci manželství pevně v rukou církev, která zastávala (a stále i zastává) názor jeho nerozlučnosti aneb: *Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*. Tedy rozvod v dnešním slova smyslu a možnost dalšího sňatku nebyl uznáván. Avšak byly výjimky, jak nerozlučnost obejít. Jednalo se o prohlášení manželství za „neplatné“ již od začátku jeho trvání, pokud byly objeveny utajené překážky pro jednoho z manželů známé již před uzavřením manželství, které zabraňovaly jeho harmonickému fungování a plnění funkcí jím od společnosti očekávaných, například plození a výchova dětí. Další možností byl „rozvod od stolu a lože“, kdy mezi manželi došlo k majetkovému vypořádání a úpravě výživného. Manželé žili odděleně, ale příslib věrnosti a nerozlučitelnosti stále trval, tudíž jeden z manželů mohl být třeba i žalován za nevěru. V nejmenší míře se užívalo „rozluky“, která umožňovala uzavření nového sňatku. Rozluku mohl povolit papež nebo biskupové.¹⁵

Po první světové válce, v souvislosti s dlouhodobou absencí sexu a rození velkého počtu nemanželských dětí atp., bylo podáno přes 100 000 žádostí o rozluku. Musel tedy zakročit stát a převzít od církve výhradní pravomoc v oblasti manželství. Vydal Novelu manželského zákona, která v podstatě zmírňovala rozluku. Stanovila podmínky, za kterých mohlo být manželství rozloučeno, a svěřila soudu výhradní právo rozloučit manželství. S tím zároveň vzniká i možnost uzavření občanského sňatku.¹⁶

Velice důležitým mezníkem v této oblasti bylo přijetí nového zákona o rodině č. 94/1963 Sbírky. Ten je k možnosti rozvodu daleko liberálnější než všechny předešlé, např. umožňuje rozvod manželství bez souhlasu jednoho z manželů. Přijetí tohoto zákona mělo za následek, že v průběhu dalších třiceti let se počet rozvodů téměř ztrojnásobil a od té doby se pohybuje kolem třiceti tisíc rozvodů za rok.¹⁷

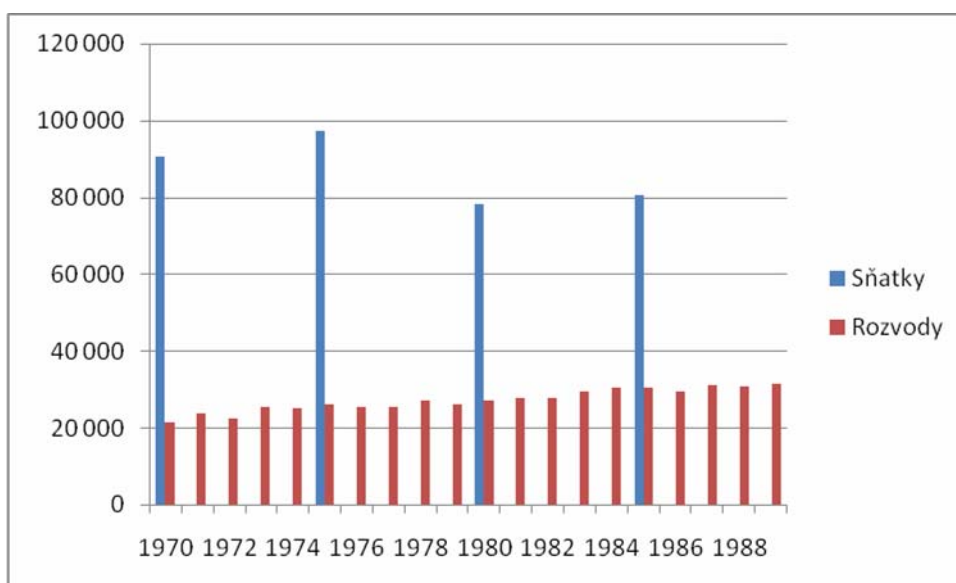
¹⁵ MOŽNÝ, Ivo., *Sociologie rodiny*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2002, s. 172-175.

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ Demografie.info. *Rozvodovost: historie* [online]. Hůle, © 2004-2009 [cit. 2012-02-20]. ISSN 1801-2914. Dostupné také z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=

2.1 Období 1970 – 1989

V roce 1973 byl novelizován zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, z něhož bylo vypuštěno tzv. smírčí řízení. Do novelizace výše uvedeného zákona manželství nemohlo být rozvedeno, dokud neprošlo smírčím řízením, k němuž se podával samostatný návrh k soudu. Jestliže bylo ukončeno s nezdarem, mohl být podán návrh k rozvodu manželství, to však do jednoho roku. V případě pozdějšího podání se muselo smírčí řízení opakovat. Místo smírčího řízení bylo občanským správním řádem uděleno soudci pokusit se o smír mezi manželi. Proto bylo v sedmdesátých letech značně dlouhé rozvodové řízení. Soud se nejen snažil, aby mezi manželi nastolil smír, ale i důkladně zjišťoval všechna pro a proti svědčící k rozvedení manželství.¹⁸

Graf č. 1 Sňatečnost a rozvodovost v letech 1970 – 1989¹⁹

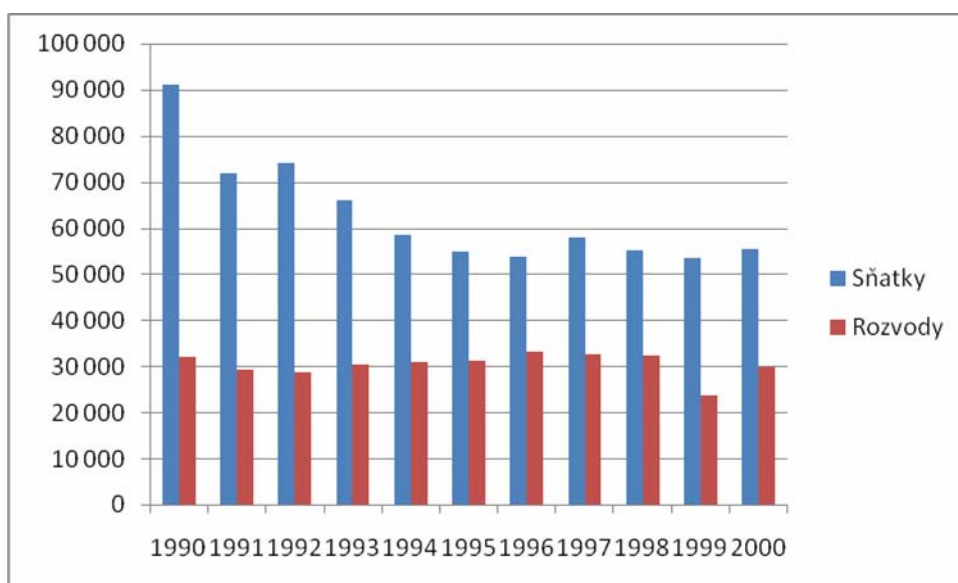
Z grafu č. 1 je zřejmé, že je rozvodovost v poměru k uzavíraným sňatkům ještě relativně nízká. Bohužel nemůžeme srovnat sňatky a rozvody v každém roce, protože Český statistický úřad uveřejňuje počet sňatků každý rok až od roku 1990, do té doby je sňatečnost sledována pouze v pětiletých intervalech. Pokud se zaměříme pouze na rozvody, je od roku 1973 vidět pomalý nárůst rozvodů téměř v každém roce až po překročení hranice třiceti tisíc v roce 1989.

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Vyd. 2. Brno: Computer Press, 2003. s. 7-8.

¹⁹ Czso.cz. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

2.2 Období 1990 – 2000

Počet rozvodů se stále pohybuje kolem třiceti tisíc za rok. V rámci účinnosti zákona č. 91/1998 Sb., který mění a doplňuje stávající zákon o rodině č. 94/1963 Sb, počet rozvodů v roce 1999 poklesl asi o deset tisíc, avšak v roce 2000, zřejmě v souvislosti s novelizací zákona, a tím pozastavení rozvodů v předešlém roce, se vrací zpět k třiceti tisícům. Hlavní změnou v rámci zákona č. 91/1998 Sb., která ovlivnila výši rozvodů, je úprava § 25, určující možnost rozvodu až tehdy, budou-li upraveny podmínky výchovy a výživy nezletilých dětí v době po rozvodu. Další změnou podmínek pro rozvod bylo např. oddělené bydlení po dobu minimálně šesti měsíců a souhlas obou manželů s rozvodem nebo nemožnost rozvodu manželství trávajícího méně než jeden rok.²⁰

Graf č. 2 Sňatečnost a rozvodovost v letech 1990 – 2000²¹

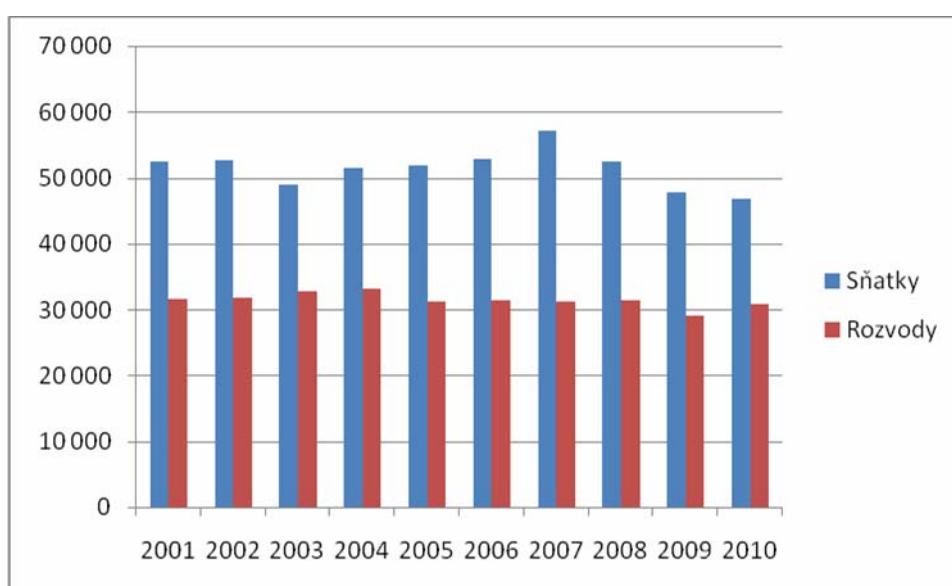
Oproti předchozímu grafu zde můžeme porovnat sňatky a rozvody v každém roce. Už na první pohled je zde patrná nepřímá úměra, kdy sňatečnost klesá a rozvodovost mírně vzrůstá. Nemalý vliv na pokles sňatků má jistě postupné uvolňování společnosti a zvyšování počtu nesezdaných soužití.

²⁰ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 226.

²¹ Czso.cz. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

2.3 Období 2001 – 2010

Podle statistik Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) se v roce 2008 rozváděla téměř polovina uzavíraných manželství. Vyplývá to z tzv. *úhrnné rozvodovosti*, která vyjadřuje, jaký podíl původně uzavřených manželství a po jak dlouhé době trvání manželství se rozvede, s výhledem na dalších asi 30 let do budoucna. Nejčastější příčinou rozvratu manželství v těchto letech byla uváděna rozdílnost povah, zájmů a ostatní. Nejméně se rozvádějí lidé se středním vzděláním. Snižuje se délka trvání manželství a stoupá počet cizinců rozvádějících se u českých soudů.²²

Graf č. 3 Sňatečnost a rozvodovost v letech 2001 – 2010²³

Během posledních deseti let se sňatečnost i rozvodovost téměř ustálila. Sňatky se pohybují kolem padesáti tisíc a rozvody kolem třiceti tisíc za rok. S tímto stavem můžeme počítat i do budoucnosti, jelikož se sňatky pomalu stávají „nemoderní“ záležitostí, a pokud není koho oddávat, není ani koho rozvádět.

²² Czso.cz. *III. Rozvodovost* [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-11]. Dostupné také: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/1D00355EB8/\\$File/400709a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/1D00355EB8/$File/400709a3.pdf)

²³ Czso.cz. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Shrnutí

Nastínili jsme historický vývoj právních ustanovení v oblasti rozvodovosti od dob první republiky po současnost. Statisticky jsme znázornili vývoj rozvodovosti v České republice od roku 1970 do roku 2010. Zjistili jsme, že za posledních 20 let se počet rozvodů ustálil na čísle kolem třiceti tisíc za rok.

3 PŘÍČINY ROZPADU MANŽELSTVÍ

Rozpad manželství vyplývá z manželské krize, v jejíchž začátcích se partneři snaží o nápravu vztahu a jeho zachování. Pokud se dlouhou dobu nedaří situaci řešit, slábne jejich původní motivace manželství udržet. Horší se komunikace mezi nimi a stupňuje se nepřátelství. Krize vrcholí tím, že se manželství stane formální záležitostí, nebo jeden z partnerů podává návrh k rozvodu. V některých případech pomáhá řešit tento stav manželská terapie, v jiných případech není vzhledem ke vzniklým okolnostem možné další soužití.²⁴

3.1 Rozdílnost povah, názorů a zájmů

V současnosti je tímto způsobem odůvodněno přes osmdesát procent²⁵ rozvodů, ale pohledem do historie zjistíme, že tomu tak vždy nebylo. V roce 1960 se toto číslo pohybovalo kolem deseti procent. Důvodem tak nízkého čísla asi bylo, že dříve soudce rozdílnost povah nepovažoval za důvod k rozvodu. V současné době, kdy se rozvody stávají téměř rutinní záležitostí, do této kategorie spadá celá škála příčin od problémů v komunikaci po neochotu uvést pravé důvody.²⁶

Bližší specifikaci této kategorie nacházíme u Matějčka. Ten uvádí, že jde především o jisté zevšednění manželství. Je to stav, kdy manželství začíná být chápáno spíše jako povinnost než potěšení a smysl naplnění života. Mezi manželi začíná narůstat napětí, zvyšuje se frekvence konfliktů a výčitek, jež nemají reálnou příčinu či řešení. Dochází k citovému ochladnutí a někdy až k nechuti nebo odporu k partnerovi. Nastalá situace pak vede buď k depresi, nebo hledání únikových situací, z nichž jednou může být nevěra.²⁷

Citové odcizení může být následkem neschopnosti vyjadřování pocitů, především těch, které jsou spojeny s nízkou sebedůvěrou. Partner s tímto handicapem se bojí city sdílet, aby v důsledku jejich sdělení nebyl odmítnut. Vybuduje si tak kolem sebe zeď, kterou druhý

²⁴ MLČÁK, Zdeněk. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. s. 55.

²⁵ Czso.cz. *C.10.01 Rozvody podle příčiny rozvratu manželství*. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC405/\\$File/401911rc10.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC405/$File/401911rc10.pdf)

²⁶ BAKALÁŘ, E., Z. DYTRYCH, J. JEDLIČKA a kol. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, 1996. s. 40.

²⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002. s. 14-15.

partner nemůže proniknout. Následují potom promlčené dny nebo naopak dny plné hádek. Není manželství, ve kterém by nikdy nevznikaly konflikty. Způsob dorozumívání je počátkem kladného vyřešení, nebo zhoršování rozepré. Častý výrok: „Nic neříkej, mám tě už přečteného“, blokuje rozhovor, kterým mohlo být nalezeno řešení problému. Špatnou komunikací se zvyšuje riziko odcizení partnerů. Manželé se sobě vyhýbají, aby předešli zbytečným hádkám. Ze vztahu se ztrácí sounáležitost, láska, upřímnost a ochota. Jde-li to tak dál, bez toho, že by manželé vyhledali odbornou pomoc, nenastává jiné řešení než rozchod.²⁸

3.2 Nevěra

Vlastní definice nevěry je velmi subjektivní, někdo může za nevěru považovat pouhou myšlenku, jiný až pohlavní styk. V nejobecnějším slova smyslu se dá říci, že nevěra je narušením důvěry partnera, ať už se jedná o manželský pár či přátelský.²⁹

Nevěru lze rozdělit na několik druhů. Jako první bychom mohli uvést flirt, kdy jde o nezávazné výměny pohledů a koketování, které většinou nemá dlouhého trvání. Flirt může, ale nemusí, vést k dalšímu, nejčastěji jednorázovému podlehnutí jiné osobě. Je jím tzv. „rekreační nevěra“. Zpravidla v ní nehrají roli city, ale pouze sexuální uspokojení. Nejčastěji k ní dochází v období krize nebo z nudy. K takovému malému, jak říkají Němci „odskočení si stranou“, může dojít jen jednou v životě, a pokud se manžel nebo manželka nic nedoví, jejich manželství bez problému pokračuje. Avšak tento krátkodobý kontakt se může člověku zalíbit a přejít v dobrodružství. To bývá delšího trvání a jsou v něm zastoupeny i city, ale ne s vyhlídkou do budoucna. Člověk tak zpravidla žije dva životy (jeden s manželkou a dětmi a druhý s milenkou či milencem) a je si jistý, že má vše pod kontrolou. Často však neudrží nevěrný partner emoce na uzdě, jeho nový, milenecký vztah se mu zdá lepší, atraktivnější a odchází od původní rodiny k novému partnerovi. Nebo se podváděný partner dozví o mimomanželském vztahu svého druha, to je pro něj neúnosné a podává žádost o rozvod první. Dalším druhem nevěry vedoucím k rozvodu může být tzv. „virtuální nevěra“ nebo také „kybersex“, jedná se především o duševní nevěru. V prvním případě jde zejména o dopisování si přes internet bez osobního kontaktu. Druhý typ začíná též dopisováním přes internet, popřípadě pomocí textových zpráv. K tomu se přidávají on-line rozhovory nebo video-

²⁸ SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. s. 18-22.

²⁹ ŠMOLKA, Petr. *Nevěra: Pro podváděné a podvádějící*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 15-19.

rozhovory, a to vše za účelem dosažení sexuálního vzrušení. Tyto „novinky“ v nevěře má na svědomí především dnešní zrychlená doba. V dřívějších dobách, kdy existovala pouze písemná korespondence, by to asi nebylo dost možné realizovat.³⁰

Když jeden z manželů odhalí partnerovu nevěru, obvykle u něj dochází k rozpolcenosti. Neví, zda se má snažit dále manželství udržet, protože ho stálo tolik času a energie, nebo odejít a ztratit tak dlouhodobé investice do vztahu. V těchto situacích je dobré nechat si čas na rozmyšlenou a nedělat ukvapené závěry. Jestliže spolu manželé o problému dokážou mluvit a odpovědět si na všechny otázky spojené s ním, je možné obnovit jejich soužití nebo aspoň nalézt rozumné řešení. Pokud však jeden z manželů, většinou ten nevěrný, snahu druhého sabotuje, je jediným řešením rozvod.³¹

3.3 Alkoholismus

Alkohol je obecně nejvíce tolerovaná droga. Téměř každý ve svém životě nějaký alkohol ochutnal. Pokud člověk konzumuje alkohol často po malých dávkách nebo naopak to jednou za čas trochu přežene a opije se, neznamená to ještě, že je alkoholik. Problém nastává tehdy, začne-li pít v důsledku užívání alkoholu narušovat život sobě a svému okolí.³²

Počátky alkoholismu bývají spojeny s přizpůsobením se prostředí. Nejdříve je alkohol užíván pro odbourání stresu a napětí a navození příjemné atmosféry. Muži pod vlivem alkoholu jsou často ženami vyhledáváni pro svůj vtip, kterým hýjí. V další etapě se pro dosažení dobré nálady začínají dávky alkoholu zvyšovat, jedinec je stále dokáže kontrolovat, ale pro společnost se stal již pijákem. Když se piják dostane do fáze, kdy se už nezvládá kontrolovat, jak v množství, tak kvalitě alkoholu, stává se z něj alkoholik. Člověk často podnapilý nemá problém komunikovat na relativně dobré úrovni, ale na druhý den má potom výpadky paměti. Chová se agresivně a začínají se u něj projevovat duševní poruchy na základě chronického alkoholismu. Závislý člověk ze začátku pil, aby se dostal do nálady, teď pije, aby předešel abstinenčním příznakům. Přestává o sebe dbát a ztrácí zájem o své okolí.³³

³⁰ Tamtéž

³¹ VAUGHANOVÁ, Peggy. *Mýtus monogamie*. Praha: Euromedia Group, 2009. s. 183-186.

³² VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 80.

³³ MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 125-126.

Žena alkoholika má tak na výběr ze tří možností. První je tolerance, u níž však vzniká riziko zhoršení stavu. Další je abstinence a v poslední řadě rozvod. Manželky dávají často na výběr: „Buď se půjdeš léčit, nebo se rozvedeme!“ Rozvod však bývá pro alkoholika schůdnějším řešením než odvykací proces. V poslední době rapidně vzrostl i počet žen závislých na alkoholu, přičemž se nejedná jen o ženy ze sociálně slabších kruhů, ale právě naopak přibylo velké procento alkoholiček z vyšších sociálních vrstev, které často z nudy sahají po skleničce. Ženy svou závislost mnohem lépe zastírají, proto je u nich náročnější léčba. Bohužel smutnou pravdou je to, že léčba nemusí být vždy účinná, stav po ní může zůstat stejný nebo i horší.³⁴

Shrnutí

Seznámili jsme se s nejčastějšími příčinami rozvodu. Jako první a v dnešní době nejčastěji uváděný důvod je rozdílnost povah, názorů a zájmů. Tato kategorie v sobě skrývá celou škálu příčin od poruch v komunikaci po nechuť uvést pravé důvody rozvodu. Následuje nevěra a alkoholismus.

³⁴ NOVÁK, Tomáš. *Manželské a rodinné poradenství*. Grada Publishing, 2006. s. 77-78.

4 ROZVODOVÉ ŘÍZENÍ

Do roku 1998 bylo, na základě zákona 94/1963 Sb., o rodině, rozvodové řízení spojeno s řízením o úpravě poměrů k nezletilým dětem.³⁵ Novela zákona o rodině 91/1998 Sb., upravuje § 25, kde uvádí, že: „*Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle §176 občanského soudního řádu*“.³⁶ Soud dle zmiňovaného paragrafu „*rozhoduje rozsudkem o výchově a výživě nezletilých dětí, o styku rodičů, prarodičů a sourozenců s nimi, o navrácení dítěte, o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo o pozastavení jejího výkonu, o poručenství, o schválení důležitých úkonů nezletilého a o záležitostech, o nichž se rodiče nemohou dohodnout*“.³⁷

Řízení o rozvod manželství může být zahájeno jen na návrh jednoho z manželů. Český právní řád nemá speciální úpravu týkající se rozvodového řízení. Vztahují se na něj ustanovení občanského soudního řádu pro tzv. sporné řízení, a to i když se manželé na rozvodu shodnou. Stejně tak nemohou návrh podat společně, ale pouze jen jeden z nich. O rozvodu jedná místně příslušný soud, v jehož obvodu manželé žijí. Manželství zanikne dnem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu.³⁸

NOVÁK a PRŮCHOVÁ dělí rozvodové řízení do pěti etap:

1. *Opatrovnické řízení* - jde v něm především o rozhodnutí, komu bude dítě svěřeno a za jakých podmínek, protože jak jsme si už řekli, manželství nemůže být rozvedeno, dokud nejsou upraveny poměry k nezletilým dětem.
2. *Rozvodové řízení* - tato fáze se soustředí na vztah rodičů, protože o dětech je už rozhodnuto. Zvažují se důvody rozvodu a možnosti znovuoobnovení vztahu. Soudce může dopodrobna rozebírat celé manželství, tomu však lze předejít vzájemnou dohodou manželů.

³⁵ ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. s. 51.

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 85.

³⁷ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí*. Vyd. 3. Praha: Linde, 2007. s. 373.

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006. s. 132-133.

3. *Řešení majetkové otázky* - u manželů, žijících už delší dobu odděleně, nebývá v této etapě problém. Naopak u manželů obývajících stále jednu domácnost se tento bod stává až neřešitelným a mnohdy způsobuje pozastavení celého řízení. V případě, že manželé obývali nájemní byt, není potřeba řešit, kdo bude byt dále užívat.
4. *Výživné rozvedeného manžela* - zde je také možná dohoda manželů, že za určitých podmínek bude jeden druhému přispívat na živobytí. V opačném případě je zahájeno správní řízení.
5. *Vypořádání společného majetku* – v tomto případě je taktéž upřednostňována dohoda manželů. Ale v mnohých případech je dělení majetku kámen úrazu, proto bývá řešeno soudní cestou.³⁹

Snahou společnosti je soužití rodiny, pokud plní své funkce, udržet. Proto je nutné využívat odborníků, rodinných terapeutů, mediátorů atp., aby se případným rozvodům zabránilo.

4.1 Úprava výchovy a výživy nezletilých dětí

Jak již bylo řečeno, dle § 25 zákona o rodině, manželství nelze rozvést, nebudou-li upraveny poměry k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. § 26 k tomu ukládá, že „*před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, praví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu manželství, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.*“ Chtějí-li oba rodiče o dítě pečovat, jsou k tomu způsobilí a je-li to v zájmu dítěte, může jim soud dítě svěřit do společné nebo střídané výchovy.⁴⁰

Není-li ani jeden z rodičů způsobilý dítě vychovávat, může, dle § 45 - 46 zákona o rodině, být dítě svěřeno do péče jiné osoby nebo mu může být nařízena ochranná výchova.⁴¹

Dle článku 7 úmluvy o právech dítěte má dítě právo na oba rodiče a jejich péči. Pokud to není v rozporu se zájmy dítěte, musí stát zajistit kontakt dítěte s jeho rodiči, kteří mají

³⁹ NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Jak přežít rozvodové peklo*. Brno: Jota, 2004. s. 30-31.

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 89.

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 159, 188.

odpovědnost za jeho výchovu a vývoj. V případě správního řízení má dítě schopné vyjádřit svůj názor právo na sdělení vlastního mínění, jemuž musí být připisována patřičná pozornost.⁴²

Opatrovnické řízení je zahájeno podáním návrhu k úpravě poměrů k nezletilým dětem okresnímu soudu (v praxi většinou podáván současně s návrhem k zahájení rozvodového řízení). V souvislosti s přijetím novely zákona o rodině v roce 1998 se zvýšila ochrana nezletilých dětí v rozvodovém řízení a to především tím, že bylo vyjmuto z rozvodového řízení opatrovnické řízení, které nyní probíhá samostatně. Také tím, že manželství nemůže být rozvedeno, odporovalo-li by to zájmům dítěte. Jako zájem dítěte je zde třeba chápat například to, že se jedná o dítě s postižením, které potřebuje péči obou rodičů. Jinak by nemohla být rozvedena většina manželství, protože v zájmu dítěte je vyrůstat s oběma rodiči.⁴³

Dále zákon o rodině § 26 říká, že dohoda rodičů o výchově a výživě dětí nemusí být schválena soudem. V případě, že o péči rozhoduje soud, zvažuje nejlepší zájem dítěte, přičemž bere v potaz jeho vlohy, schopnosti a vývojové možnosti s ohledem na životní poměry rodičů. Soud přihlíží k citovým vazbám dítěte na rodiče, sourozence a další příbuzné a schopnosti rodičů dohodnout se na výchově. Usiluje o zajištění pravidelného osobního kontaktu dítěte s rodičem, kterému nebylo svěřeno, a právo rodiče na informovanost o dítěti.⁴⁴

V opatrovnickém řízení se účastníci nenazývají žalobce a obžalovaný, nýbrž navrhovatel a odpůrce. Kromě rodičů a jimi zvolených právníků se opatrovnického řízení účastní též i dítě zastoupené kolizním opatrovníkem. V běžných případech zastupují nezletilé dítě rodiče, zde by však, dle § 37 zákona o rodině, „*mohlo dojít ke kolizi zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí týchž rodičů*“, proto „*soud ustanoví dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat.*“⁴⁵

Kolizní opatrovník je pracovník místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí a jeho hlavním úkolem je chránit zájmy dítěte. Je-li dítě dostatečně rozumově zralé, měl by

⁴² ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. prosince 1991 Úmluva o právech dítěte, a o změně a doplnění dalších zákonů

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Vyd. 2. Brno: Computer Press, 2003. s. 48.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 89.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 127.

soud přihlídnout k jeho názoru. Tak činí prostřednictvím kolizního opatrovníka, který před zahájením jednání vede s dítětem rozhovor a následně jej cituje v soudní síni. Jako první jsou však vyslechnuti rodiče, jimž soud pokládá základní otázky týkající se péče o dítě, poměrů v rodině, kde pracují a jaká je náplň jejich práce včetně časové náročnosti, v neposlední řadě se ptá na zdravotní stav dítěte a jeho záliby.⁴⁶

Soud upřednostňuje dohodu rodičů, je-li v souladu se zájmy dítěte. Pokud se však rodiče během rozvodového řízení nemohou nebo nedokážou dohodnout na výchově dítěte a na tom, komu bude dítě svěřeno do péče, přichází na pomoc mediační služba, která pomáhá vyřešit nejen spory o děti, ale též spory majetkového či finančního rázu. Avšak ne všechny páry tuto službu vyhledají.⁴⁷

I když soudcové shledávají mediaci účelnou, její jistá dobrovolnost a nedostačující rozšíření u nás je velkým problémem. Nakonec to dopadá tak, že spory, které by s partnery měl řešit mediátor, řeší samotný soudce či jejich právníci.⁴⁸

4.2 Úloha sociální pracovníce

O legislativním vymezení úlohy sociálního pracovníka se zmiňujeme v 1. kapitole této práce.

Při řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem stanovuje soud, podle § 37 zákona o rodině, pracovníka OSPOD tzv. kolizním opatrovníkem dítěte. Ten má především zastupovat dítě a hájit jeho zájmy před soudem. Sociální pracovníce vypracovává pro soud kompletní zprávu o poměrech v rodině, sociálním zázemí dítěte a vyhodnocuje předpoklady rodičů pro výchovu dítěte.⁴⁹ Žádá o vyjádření obecní úřad obce, v níž rodina žije. Zajímá se především o pověst rodiny v obci, zda jsou s nimi řešeny nějaké přestupky, popřípadě jak rodina působí navenek. Dále kontaktuje pediatra dítěte za účelem zjištění jeho zdravotního stavu. Zjišťuje, zda má splněna všechna povinná očkování a preventivní prohlídky, kdo z rodičů s dítětem

⁴⁶ DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. s. 72-73.

⁴⁷ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 189-190.

⁴⁸ DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. s. 96-97.

⁴⁹ ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. s. 64-65.

navštěvuje lékaře a popř. zda vznikají rodině zvýšené náklady spojené se zdravotním stavem dítěte (pravidelné užívání léků, dietní strava, dojíždění ke specialistům, kompenzační pomůcky atp.). Vyžádá si zprávu ze školského zařízení, což může být dle věku dítěte mateřská škola, základní škola nebo střední škola. Zprávu nejčastěji vypracovává třídní učitel, u problémových dětí ve spolupráci s výchovným poradcem. Ve zprávě se dotazuje na prospěch žáka, omluvenou absenci, na to, kdo z rodiny se zajímá o jeho prospěch a navštěvuje třídní schůzky, na chování žáka v třídním kolektivu i mimo něj, zda chodí do školy upravený, stravuje se ve škole, příp. mívá svačiny.

Ideální možností při práci s rodinou je vytvoření multidisciplinárního týmu. V něm by měli být pediatři, ředitelé a učitelé škol, psychologové z poradny pro rodinu a z pedagogicko-psychologické poradny, logopedi, výchovný poradce, popř. psychiatr. Sociální pracovníce, ke každému konkrétnímu případu osloví vybrané odborníky a s jejich pomocí analyzuje situaci dítěte a hledá pro ni nejlepší řešení.

V návaznosti na zprávy od odborníků provádí sociální pracovníce návštěvu v domácnosti, kde děti žijí. Pokud spolu rodiče nebydlí, může sociální pracovníce navštívit i druhého rodiče, který dítě žádá do své péče. Cílem návštěvy je zjistit vybavení domácnosti, osobní prostory dítěte, náklady na bydlení, vztahy v rodině, jak probíhá kontakt s druhým rodičem, jestliže už spolu manželé nežijí. Pokud je dítě dostatečně rozumově zralé, součástí návštěvy bývá i pohovor s ním o současné rodinné situaci. Ten probíhá bez přítomnosti rodičů a zjišťuje se, jak dítě vnímá rozpad rodiny. Zkoumá, zda má dítě představu, s kým by chtělo žít po rozvodu a jak by měl probíhat kontakt s druhým rodičem, jak vychází se sourozenci, jestli chce, aby žili společně, a v neposlední řadě se jej ptá, co ho baví a jaké má koníčky.

Zpráva by závěrem měla obsahovat návrh, komu má být dítě svěřeno do péče a za jakých podmínek bude probíhat styk s druhým rodičem. Tato zpráva pro soud není závazná. Rodiče mají možnost uzavřít dohodu, a pokud tato neodporuje zákonu a zájmům dítěte, potom ji soud schválí. V případě, že se rodiče nedohodnou a chtějí dítě výhradně do své péče, může sociální pracovníce navrhnout vypracování posudku od soudního znalce z oblasti pedopsychologie

popř. pedopsychopatie. Řízení může být přerušeno za účelem mimosoudní dohody s pomocí mediátora.⁵⁰

Opatrovník musí být stanoven soudem od začátku řízení. Jeho činnost nemusí být ukončena zvláštním rozhodnutím soudu, ale skončí po ukončení právní věci. Během soudního jednání kolizní opatrovník zaujímá místo na boční straně soudního stolu. Práva a názory rodičů obhajuje pouze jimi zvolený právník, nelze tedy očekávat zastání od opatrovníka, pokud se nebude jednat o zájem dítěte. Stejně tak v případě, že bude bránit jeden z rodičů ve styku s dítětem druhému, nemá sociální pracovník pravomoc do tohoto zasáhnout, může pouze poskytnout poradenství či domluvit rodiči.⁵¹

4.3 Formy pomoci rodině

Pomoc rodinám v rozvodové, porozvodové a případně i předrozvodové situaci je poskytována dle § 37 zákona o sociálních službách formou odborného sociálního poradenství, které „je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách.“ Poradny zajišťují „zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, poskytují sociálně terapeutickou činnost, pomáhají při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“⁵²

1) Sociální služby na pomoc rodině

Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Řadí se k nejdostupnějším psychologickým službám pro dospělé. Poskytují psychologické, psychosociální a sociálně právní poradenství všem osobám nacházejících se v krizi. Specializovaný poradce se zaměřuje především na zkvalitňování vztahů mezi lidmi. Pomáhá řešit osobní či rodinné problémy. Zabývá se rozvody a důvody, které zapříčinily rozpad manželství. V případě neschopnosti partnerů domluvit se na svěřeni dítěte do péče,

⁵⁰ Údaje pro zpracování kapitoly poskytla Bc. Jitka Klemsová, sociální pracovníce OSPOD v Konici, dne 2012-03-23

⁵¹ BAKALÁŘ, E., Z. DYTRYCH, J. JEDLIČKA a kol. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, 1996. s. 88-96.

⁵² ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů

zprostředkovává mediátorskou službu. Toto poradenství je bezplatné a jeho působnost je na území celé České republiky.⁵³

Poskytovatelem poraden pro rodiny v Olomouckém kraji je příspěvková organizace „Středisko sociální prevence Olomouc“. Přehled poraden doplňujeme přílohou č. 1.

Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen „PPP“)

První kontakt s PPP bývá nejčastěji na podnět školy. Poradny jsou zaměřeny především na výukové problémy a poruchové chování dětí. Dítě je zde psychologicky vyšetřeno a rodičům jsou poskytnuty rady, jak s dítětem pracovat. I když jsou poradny rozšířené o služby s rodinou, a tím se blíží poradnám pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, je hlavní zájem soustředěn na dítě. Služba je bezplatná a dostupná na celém území České republiky.⁵⁴

Soukromé psychologické poradny

Jde o specializované psychology, kteří vystudovali vysokou školu s psychologickým zaměřením a nyní poskytují poradenství na základě živnostenského listu. Nabídka poradenství je velice široká, od posuzování školní zralosti přes léčbu různých závislostí po řešení manželských problémů. Soukromé poradenství se zdá pro svou širokou působnost výhodné, avšak má jedno velké mínus, a to takové, že je poskytováno za úhradu.⁵⁵

2) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Zákon o sociálních službách § 65 je definuje jako „*terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Služba zahrnuje „výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkovává kontakt se společenským prostředím, poskytuje sociálně*

⁵³ BOKOVÁ, L., L. BUKOVSKÁ, T. KATRŇÁK a kol. *Rodiče, děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. s. 53

⁵⁴ ŠMOLKA Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. s. 18.

⁵⁵ Tamtéž

*terapeutické poradenství, pomáhá při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí“.*⁵⁶

V Olomouckém kraji působí celkem 14 organizací zaměřených na sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, jejich přehled je umístěn v příloze č. 2.

3) Mediační služba

SCANLONOVÁ ji definuje jako: „*flexibilní, dobrovolný způsob řešení konfliktů, který využívá třetí neutrální stranu - mediátora - k usnadnění jednání a řešení problému stran*“.⁵⁷

V rozvodové či rodinné mediaci, roli poškozeného (žalobce) zastává ten z manželů, jež žádost podal a v roli obviněného je ten druhý. Mediace jako taková v České republice začíná fungovat od začátku devadesátých let. Rodinná mediace si klade za cíl zredukování či úplné vyřešení rodinných problémů a konfliktů mezi manželi navzájem i mezi rodiči a dětmi. Základem pro ni je snaha a způsobilost rodičů zůstat i nadále rodiči. Díky tomu lze časem dosáhnout odpoutání se od partnera po hmotné i citové stránce a zároveň si udržet rodičovskou roli. Hlavním úkolem mediátora je hájit práva a zájmy dětí. Procesu mediaci se účastní především rodiče a mediátor. Děti by do něj měly být zapojeny též, ale až v době, kdy budou rodiče schopni podávat konstruktivní řešení problémů, aby nebyly zbytečně vystavovány jejich sporům.⁵⁸

4.4 Rozvod

Po rozvodu manželství mohou podle § 26 zákona o rodině nastat tři situace svěřeni dítěte do péče:

A. Svěření do péče jednoho z rodičů

⁵⁶ ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů

⁵⁷ SCANLON, Kathleen M., 1999 cit. podle HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 50.

⁵⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 189-199.

Před přijetím novely 91/1998 Sb., zákona o rodině byla výhradní péče jednoho z rodičů jedinou možností řešení svěřeni dítěte do péče po rozvodu. Je tak rozhodnuto buď na základě společné dohody manželů, kdy rodiče zhodnotí své možnosti a dohodnou se, že dítě bude většinu času trávit s jedním z nich. Nebo soud v zájmu dítěte rozhodne o jeho svěřeni do péče jednoho z rodičů. Téměř v 90% jsou děti svěřovány matkám, ve zbylých deseti pak otcům nebo jiným rodinným příslušníkům. Dle výzkumů z posledních dob vyplynulo, že děti lépe prospívají, jsou-li svěřeny do péče rodiči stejného pohlaví.⁵⁹

B. Společná péče

V případě společné péče jde o nepochopení zahraničních práv, náš právní systém zaznamenal její obdobu již v roce 1950 s přijetím práva rodinného. Jedná se v podstatě o situaci, kdy nejsou upraveny poměry ve vztahu k dítěti pro dobu po rozvodu. „*Rodič, jemuž nebylo po rozvodu svěřeno dítě do výchovy, neztrácí svá rodičovská práva a je i nadále oprávněn rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte.*“ Ani neudává, kolik času bude dítě trávit s matkou a kolik s otcem. Tuto péči lze použít v případě, že rodiče i po rozvodu sdílí jednu domácnost a jsou ve stavu možné rozumné domluvy. Ovšem zde se nám nabízí otázka, proč se manželé rozváděli, když spolu dále bydlí a jsou schopni se domluvit. V praxi lze nejlépe společnou péči využít u dítěte v internátní škole, které domů jezdí pouze na víkendy a prázdniny.⁶⁰

C. Střídavá výchova

Jde o „*takovou péči rodičů o dítě, kdy oba výchovně způsobilí rodiče, kteří mají o výchovu dítěte zájem a osvědčili subjektivní poměry vhodné pro výchovu a zdárný vývoj dítěte, se v péči o dítě v pravidelných časových intervalech střídají a tento způsob se ukázal být pro dítě vhodným*“. Délka intervalů střídání výchovy záleží na domluvě rodičů, zákonem není určena. Nejčastěji se v praxi využívá rozmezí jednoho měsíce, ten by však měl být horní hranicí, neboť i za měsíc se dá dítě dobře zmanipulovat, u malého dítěte je vhodné střídání po týdnu. Při volbě střídavé výchovy se bere v úvahu především zájem dítěte, ale i ohled na jeho vlastní názor, zda se střídavou výchovou souhlasí, či ne. Podmínkou, důležitou pro realizaci střídavé výchovy, je ochota a schopnost rodičů spolupracovat, jak v materiálních, tak technických

⁵⁹ ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. s. 37-38.

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Vyd. 2. Brno: Computer Press, 2003. s. 54.

záležitostech a v neposlední řadě způsobilost mluvit o druhém z rodičů bez negativního zabarvení.⁶¹

Psychologové a pediatři se v postojích ke střídavé výchově neshodují. Doporučují ji spíše u dětí starších dvanácti let než u dětí mladších. Děti v předškolním věku by u jednoho rodiče neměly pobývat déle než jeden týden. Důležitým předpokladem pro střídavou péči je, že dítě bude navštěvovat stále stejné školské zařízení.⁶²

Shrnutí

Vylíčili jsme jednotlivé části rozvodového řízení. Věnovali jsme se úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí, protože pokud ta nenabude soudního rozhodnutí, nelze pokračovat v rozvodovém řízení. Objasnili jsme si úlohu sociální pracovníce v tomto procesu. Uvedli jsme služby, jichž mohou rodiny před, během i po rozvodu využít. Na závěr jsme vymezili možnosti svěřeni dítěte do péče.

⁶¹ MOTEJL, Otakar. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. s. 48-50.

⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006. s. 128-129.

5 FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA DÍTĚ V SOUVISLOSTI S ROZPADEM MANŽELSTVÍ

V rodinách, kde převládají neustálé potyčky mezi manželi, se stává, že samy děti usilují o jejich rozvod, avšak převládají případy, v nichž si děti přejí žít s oběma rodiči. Říct dětem o rozvodu není snadné a rodiče to mnohdy oddalují, pak se stává, že se o tom děti dovědí náhodou a na základě rad svých kamarádů činí ukvapené závěry. Z tohoto důvodu by si rodiče s dětmi měli o vzniklé situaci promluvit co nejdříve, aby předcházeli případným stresům z nejistoty. Měli by dětem nastínit, co s nimi bude dál, a že i když se rozvedou, budou se moci i nadále setkávat s oběma rodiči. Avšak jakákoliv diskuse mezi rodiči v tomto období na téma, co je pro dítě dobré a co ne, je téměř nemožná. Dítě je zmatené a situaci řeší tím, že se spojí s jedním z rodičů a druhého zavrhuje, bez toho, že by bylo rodičem zmanipulováno. Pravidlem bývá, že čím víc chce odmítaný rodič navázat kontakt, tím zatvrzelejší dítě je.⁶³

5.1 Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů

Stále převažující možností porozvodové péče o děti je svěření do výhradní péče jednomu z rodičů. V devadesáti procentech je tak dítě svěřováno matce. Je tomu tak i proto, že v polovině případů otec dítě do své péče nechce. Z druhé poloviny jich část chce dítě jen proto, aby ublížili matce. Zbývající otcové děti s čistými úmysly chtějí, ale nemusí vyhovět podmínkám pro svěření dítěte do péče, každopádně tam šance je. Nikde není napsáno, že by se otec nedokázal postarat o dítě alespoň tak, jako matka v téže situaci. Stejně tak jsou průměrné děti z péče otce srovnatelné s dětmi z péče matky.⁶⁴

Ze studie amerického psychologa R. A. Warshaka vyplynulo, že děti svěřené do výhradní péče rodiči stejného pohlaví se lépe přizpůsobují a prospívají, jsou spokojenější a v lepším psychickém rozpoložení. Je jasné, že to však nemůžeme brát jako závazné, každá věc má svou výjimku potvrzující pravidlo. Třeba v případě sourozenců, chlapců a dívek, by se soudce ani rodiče neměli snažit o svěření chlapce otci a dívky matce, protože by tak mohlo dojít k narušení sourozenecké podpory, která mnohdy zastoupí vztah dítě-rodič. Obecně

⁶³ GJURIČOVÁ, Šárka. *Rodinná terapie: Systematické a narativní přístupy*. Vyd. 2. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 100.

⁶⁴ NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ, *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 61-62.

psychologové žili vždy v domněnání, že se chlapci s rozvodem vypořádávají hůře než dívky. Příčinou toho však není rozvod samotný, ale ve většině případů to bylo svěřeni chlapce do péče matky. Každý soudce by proto měl v případě, že jsou oba rodiče vhodní pro svěřeni dítěte do péče, zvážit rozdíly mezi pohlavími a tomuto faktoru připisovat velkou váhu.⁶⁵

Děti v péči rodiče stejného pohlaví jsou zralejší, sebevědomější, samostatnější a společenské. Mezi rodičem a dítětem bylo patrné přátelství a spolupráce. V opačném případě, kdy se například matky snaží být kamarádky se svými syny, to může mít za následek naprosté nerespektování matčiny autority. Děti v péči rodiče opačného pohlaví se navenek často projevují nevyzrálým a pošetilým chováním. Ve větší míře se u nich objevují poruchy chování a agresivita. Častěji upadají do depresí. Vyhýbají se společnosti nebo se neumí zapojit do kolektivu a mají velmi nízkou míru sebeúcty. Tyto děti častěji nedokončí střední školu a během dospívání a v dospělosti se častěji potýkají se zákonem. Pokud i přes toto všechno se soud rozhodne svěřit dítě rodiči opačného pohlaví, než je pohlaví dítěte, měli by se rodiče snažit o maximální styk dítěte s rodičem stejného pohlaví. Tento styk by se měl uskutečňovat jak v podobě dlouhých návštěv během prázdnin, tak formou telefonátů, sms nebo dopisů.⁶⁶

Čeští soudcové se k přidělování dětí na základě pohlaví zatím moc nepřiklání. Ve výjimečných případech jde o situaci, kdy se rodiče dohodnou, že si každý vezme jedno ze dvou dětí. Potom soud, jde-li o chlapce a dívku, svěří chlapce otci a dívku matce.⁶⁷

⁶⁵ WARSHAK, Richard A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. s. 115-129.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ, *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 62.

5.2 Dítě jako „zbraň“

Vládnoucí nepřátelství mezi rodiči po rozvodu způsobuje dlouhodobě horší přizpůsobování se dítěte nové situaci. Je známé, že dítě je flexibilní a celkem snadno se přizpůsobuje novým věcem, ale musí k tomu mít příhodné podmínky, proto je žádoucí, aby se rodiče v jeho zájmu snažili usmířit. Neutuchající boje v něm totiž vyvolávají neklid, který může vyústit v různé neurózy. Usmíření a znovuoobnovení přátelství způsobuje, že jsme na druhém schopni vidět jeho dobré vlastnosti, kdežto pokud jsme s někým na válečné stezce, vidíme pouze to špatné a to dobré přehlízíme. Výsledkem setrvávajícího nepřátelství může být popouzení dítěte proti druhému z rodičů. Tak činí nejčastěji rodič, jemuž je dítě svěřeno do výhradní péče, jelikož cítí jistou moc nad dítětem, na které může působit, a zpretrhat tak veškeré vztahy mezi jím a druhým rodičem. Co jiného by mohlo druhého ranit víc než to, že ho jeho vlastní dítě, které on miluje, nenávidí a nechce se s ním stýkat. Malému dítěti je možné napovídat různé lži či polopravdy, kterým uvěří a na jejich základě získá odtazitý vztah k pomlouvanému rodiči. To, že dítě tyto informace přijímá a je tak nuceno rodiče soudit, má neblahý vliv na vytváření jeho morálního přesvědčení a budoucí povahy. Rodič, zasévající do dítěte toto zlo, si pak ale neuvědomuje, že dítě jednou dostane svůj vlastní rozum a doví se, jak vše doopravdy bylo, co byla pravda a co lež. Tím pádem se vše obrátí proti popouzejícímu rodiči. Ale abychom nehanili jen pečujícího rodiče, ovlivňovat může i druhý rodič či jiný příbuzný nebo známý.⁶⁸

Popouzení nebo můžeme říct také programování dítěte, nemusí být vždy zcela uvědomělé. Rodič tak činí v domnění, že dítě objektivně informuje, přitom obrací informace a situace spojené s partnerem obráceně, aby on z toho vyšel jako chudáček a partner jako zločinec. Svoje chyby si nepřiznává a vyzdvihuje chyby toho druhého. Pokud toto dělá opravdu přesvědčivě, docílí toho, že dítě se pak ztotožní s ním. Dítěti programování působí „polehčující“ okolnosti, nemusí pak řešit ambivalentní pocity a složitě se rozhodovat, který z rodičů je lepší. Ovlivňované děti nemají vlastní názor, protože se vždy zcela přizpůsobí názoru autority. Základním principem programování je podat informaci tak, aby změnila dosavadní postoj přijímaného. Příkladem může být: „Otec od nás odešel, protože ho to s námi už nebavilo. Bere si tě jen proto, aby nemusel platit pokuty, jinak o tebe nemá zájem.“ Nebo:

⁶⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Vyd. 1. Praha: H & H, 1992. s. 6-9.

„Chce si tě vzít, ale stejně se ti nebude věnovat a ty kvůli tomu nemůžeš jít na trénink.“ Při podávání podobných sdělení hraje velkou roli neverbální komunikace, tón, jakým to programátor podal, a city, které do sdělení vložil. V některých případech ovlivňování může jít pouze o to, že dítě přitakává rodiči v rámci zachování dobrého vztahu, protože ví, že kdyby tak neučinil, může mu rodič, s nímž žije, značně znepríjemnit život.⁶⁹

5.3 Soudní úprava styku s rodičem

Rozhodnutí soudu o přidělení dítěte do péče je pro nejednoho rodiče velmi traumatizující. V průběhu opatrovnického řízení jsou nejvíce zřetelné dopady rozpadu manželství. Vystupující záporné emoce mají mnohdy vliv na postoje rodičů a mohou neblaze ovlivnit další existenci dítěte. Vyhrocený konflikt stupňovaný urážkami, zlobou, křivdami a obviňováním vede k přenášení zbytečného stresu na děti. Z toho přímo pramení nutkání rodiče popudit dítě proti tomu druhému. Rodiče si často kupují děti penězi a drahými dárky, protože ví, že ten druhý na to nemá. Ještě častěji dochází k bránění ve styku rodiče s dítětem. Jen v málo případech se rodiče, zvláště před dětmi, dokážou opravdu v klidu domluvit. V opačných případech jsou děti přítomné velkým hádkám a někdy až fyzickému násilí. To má především v blízké době vliv na to, že se dítě samo nechce stýkat s rodičem, od nějž násilí vzešlo, protože se jej bojí. Avšak následky mohou být doživotní. Je až nepochopitelné, že takto činí rodiče, kteří se neustále ohánějí tím, že jim jde především o blaho dítěte.⁷⁰

V některých případech výhradní péče se setkáváme se snahou pečujícího rodiče zabránit ve styku dítěte s rodičem druhým. Tato situace může nastat i delší dobu po rozvodu, příčinou může být navázání nového partnerského vztahu a snaha začít nový život. Jiným důvodem bránění ve styku je potřeba potrestat bývalého partnera a vymazat ho ze života dětí. Také snaha mít dítě jen pro sebe není ojedinělou záležitostí. V bránění jsou rodiče vynalézaví, jednou tvrdí, že je dítě nemocné nebo že má kroužek kreslení, jindy pro dítě vymyslí zábavnou aktivitu, od které se mu nechce odcházet. Pokud se tyto situace opakují, nastává odcizení mezi dítětem a druhým rodičem. Ztráta vztahu nemá vliv pouze na dítě, protože

⁶⁹ NOVÁK, Tomáš. *Mentální programování jako forma ovlivňování dítěte po rozvodu*. Právo a rodina. 2011, roč. 13, č. 7, s. 19-22.

⁷⁰ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 10-13.

ztratilo jednoho z rodičů, ale i na odmítaného rodiče, na němž to může zanechat trvalé psychické následky.⁷¹

Při zprostředkovávání komplikovaných styků bývají využívány služby Fondu ohrožených dětí (dále jen „FOD“). Fond působí na území celé České republiky. Jeho služby jsou poskytovány převážně terénně, a to za účelem zachování přirozeného prostředí, popřípadě na neutrální půdě na pobočce. Především skýtají pomoc a podporu rodinám v tíživé životní situaci a v oblasti hájení zájmů a práv dětí či rodičů. Konkrétně jde o sociálně právní poradenství, psychologickou a terapeutickou pomoc dětem, asistenci při styku rodiče s dítětem, kde nedochází k jeho bezproblémovému předání, atp.⁷²

5.4 Důsledky

Nejdříve je nutné poznamenat, že dopady na dítě jsou různé, a to v závislosti na věku a pohlaví dítěte. Dospělí, kteří si v dětství prošli rozvodem rodičů, říkají, že toto období pro ně bylo nejhorší a nejtrýznivější v jejich životě. Následky rozvodu jsou na dětech nejpatrnější v prvním roce po rozvodu. Děti předškolního věku ještě nerozumí tomu, co se děje, ví jen, že jeden z rodičů už s nimi nebydlí. Jsou pak velmi smutné nebo nahněvané a od hněvu není daleko k agresi. Žádnou výjimkou není to, že se děti vrací ve vývoji. Začínají se znovu pomočovat nebo vyžadují pomoc při jídle. Asi nejhůře rozvod snáší děti mladšího školního věku. Prvním projevem je hluboký smutek a plačtivost. Mají za to, že rodič, který odešel, je nechce. To způsobuje nízkou míru sebedůvěry, sklony k depresi a zhoršení ve škole. Děti staršího školního věku jsou na rodiče rozzlobené, obzvláště na toho, který rozvod zapříčinil a staví se proti němu. Charakteristický je pocit bezmoci z nemožnosti zabránit rozvodu. Tyto děti se častěji dostávají do potyček s kamarády. Ve velké míře se u nich setkáváme s psychosomatickými obtížemi. Dospívající berou rozvod jako podraz. Utíkají z domu a zaujímají místo v partách, které se vyznačují delikventním chováním. S tím je spojeno i záškoláctví a zhoršení prospěchu ve škole.⁷³

⁷¹ ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. s. 44-45.

⁷² fod-ostava.cz. *Fond ohrožených dětí* [online] HISIM, © 2011 – 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné také z: <http://www.fod-ostava.cz/fond-ohrozenych-deti/>

⁷³ TEYBER, E. *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 12-15.

Vše je způsobeno především dlouhotrvající stresovou situací. Dítě se bojí a je neklidné. Nedokáže se soustředit a podávat tak dobré výkony. Zatěžováno může být nejen rozvodem, ale i tím, že si rodič najde nového přítele. Stresové situace dítěti neustále sráží sebevědomí, až může dojít ke stavu, kdy nikomu nevěří. V neposlední řadě dítě ztrácí domov, místo, kde se cítilo v bezpečí.⁷⁴ *Zvláště stresující je, že rozvod otřese něčím, co děti považují za samozřejmé a co je zdrojem jejich pohody, totiž že rodiče tu budou stále někde na blízku.*⁷⁵

Následky rozvodu nejsou pouze krátkodobé, mnohdy se s dítětem táhnou po celý jeho život. Bylo prokázáno, že téměř padesát procent mladistvých delikventů pocházelo z neúplných rodin. Snaha odpoutat se od reality je vede k užívání drog a následnému získání závislosti na nich. Rozvod má následky i na budoucí rodinný život těchto dětí, protože tito mívají větší sklony k rozvodům.⁷⁶

Dopady na děti nemusí být pouze psychického či psychosomatického rázu. Velice významné jsou i ekonomické důsledky působící na dítě. Týká se to především osamělých matek, které nemají dostatečně velký příjem včetně alimentů od otce, aby uspokojivě zabezpečily rodinu. Nemohou tak dětem poskytnout tolik prostředků, kolik by jim mohlo být poskytnuto v rodině s příjmy obou rodičů. Děti tak často ztrácí příležitost navštěvovat různé kroužky a případně tak rozvíjet své nadání, nebo také ztrácí příležitost k dalšímu vzdělávání, protože si to nemohou dovolit.⁷⁷

Shrnutí

Popsali jsme nejčastější faktory působící na dítě. Jako nejvhodnější se jeví svěření dítěte do péče rodiči stejného pohlaví. Také jsme si řekli, že vyhrocená situace po rozvodu často svádí k navádění dítěte proti druhému rodiči. Dověděli jsme se, že rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do výhradní péče, mívá tendence k bránění mu ve styku s druhým rodičem. Na závěr jsme si shrnuli nejčastější dopady rozvodu na dítě.

⁷⁴ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002. s. 43-46.

⁷⁵ WARSHAK, Richard. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Prah: Portál, 1996. s. 56.

⁷⁶ BAKALÁŘ, E., Z. DYTRYCH, J. JEDLIČKA a kol. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, 1996. s. 45-46.

⁷⁷ TEYBER, E. *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 12.

6 KAZUISTIKY

Uvedené kazuistiky jsou vypracovány na základě studia spisové dokumentace odboru sociálně právní ochrany dětí obce s rozšířenou působností, který z důvodu zákona č. 101/2004 Sb., o ochraně osobních dat nebudeme jmenovat. Ze stejného důvodu jsou změněna všechna jména.

Kazuistika č. 1

Rodinná anamnéza:

Matka: Ema Moudrá, narozena 1983, vyučena v oboru kuchařka-švadlena, v posledním zaměstnání pracovala jako šička, v současné době vedena v evidenci ÚP po rodičovské dovolené, příležitostně si přivydělává v hostinci a ve firmě v místě bydliště

Otec: Alois Moudrý, narozen 1978, vzdělání neznámé, tesař, v současné době pracuje jako OSVČ ve stavebnictví má jednu vyživovací povinnost k nezletilé dceři, s níž se vůbec nestýká.

Syn: Jan Moudrý, narozen 7/2005, navštěvuje mateřskou školu v místě bydliště, nemá žádné kázeňské problémy

Manželství bylo uzavřeno v srpnu 2004. Rodina žije na vesnici v obecním bytě o velikosti 3 + 1. Ve stejné vesnici žijí i obojí prarodiče, kteří často pomáhají s péčí o dítě. Manželství bylo bez problémů, než otec začal ve větší míře požívat alkohol.

Sociální anamnéza

V dubnu 2008 podala matka návrh na zahájení řízení o úpravě práv a povinností k nezletilému pro období po rozvodu.

Důvodem k podání návrhu bylo vytvoření závislosti otce na alkoholu. V důsledku pravidelného nadměrného užívání alkoholu došlo několikrát k fyzickému napadení manželky. Muž postupně ztratil zájem o rodinu a na společnou domácnost přispívá pouze zaplacením nájmu. Žádost o rozvod zatím nebyla podána.

Situaci v rodině potvrdila i zpráva z obecního úřadu, z téhož měsíce, ve které je ještě dodáno, že matka několikrát z domácnosti odešla, ale pak se vrátila. Ale i přesto se oba rodiče o dítě starají dobře a dítě se nijak svým fyzickým ani psychickým vývojem neodlišuje od vrstevníků.

Při návštěvě v rodině v červnu roku 2008 matka uvedla, že se na čas od otce odstěhovala, protože ji i se synem vyhodil, ale pak ji uprosil, aby se vrátila. V domácnosti bylo uklizeno, pouze v kuchyni byl provozní nepořádek. Matka se zatím rozmýšlí, jestli podá žádost o rozvod nebo ne. Manžel nyní požívá alkohol jen příležitostně.

V září 2008 matka vzala návrhy zpět a obnovila společnou domácnost s otcem.

Na základě žádosti okresního soudu, v březnu 2009, bylo vykonáno prošetření poměrů v rodině. Obecní úřad uvádí, že mezi manželi dochází často k neshodám a matka odchází i se synem bydlet k rodičům, ale pak se vrací. Zda v rodině dochází k fyzickému násilí, není známo, otec nadále požívá alkohol, ale nijak nadprůměrně. O dítě je očividně dobře postaráno a nikterak nestrádá. Chlapec začal navštěvovat mateřskou školu a do kolektivu bez problémů zapadl. Ve svém chování se nijak neodlišuje od ostatních a aktivně se zapojuje. Komunikace mezi mateřskou školou a rodiči je na dobré úrovni.

V červnu se matka opět stěhuje k rodičům, odkud se již odmítá vrátit k manželovi. Otec se o syna zajímá a podle svých možností si ho bere k sobě, někdy i přes noc.

Na návrh matky je v červenci 2009 obnoveno soudní řízení o svěřeni syna do péče. Matka trvá na svěřeni chlapce do své péče a navrhuje styk s otcem každý lichý víkend v měsíci. S tím otec nesouhlasí, protože pracuje jako OSVČ a tak má volnou pracovní dobu a mohl by se lépe věnovat dítěti. Ráno by syna odvedl do školky a odpoledne by jej vyzvedla jeho matka, chlapcova babička. Navíc se mu nelíbí rodina, v níž chlapec teď žije, jelikož když k němu přijde, tak sprostě nadává. Výživné po manželce nepožaduje.

Matka uvádí, že od začátku měsíce června roku 2009, styk otce se synem neprobíhal. Myslí si, že si otec pro syna chodil zejména kvůli ní, aby ji mohl přemlouvat k návratu k němu. Když zjistil, že se k němu nevrátí, přestal se zajímat i o syna. Chlapec má k otci dobrý vztah. Nejdéle se otec o syna sám staral dva dny a matka si myslí, že by delší péči o něj nezvládal, protože se podle jejích slov nedokáže postarat ani sám o sebe.

Vzhledem ke zjištěným informacím a tomu, že se rodiče nemohou dohodnout, bylo jednání odročeno na dobu neurčitou za účelem vypracování znaleckého posudku z oboru pedopsychologie. Návrh pedopsychologického posudku nakonec neprošel.

Na základě následné dohody mezi rodiči je v září téhož roku chlapec soudem svěřen do péče matky. Otec se s chlapcem bude stýkat každý lichý víkend v měsíci, dále o vánočních a velikonočních prázdninách a 14 dní o letních prázdninách. Také se otec se synem může stýkat i v týdnu, když se potkají a syn bude chtít jít za ním. Výživné bylo stanoveno na 2000 Kč měsíčně, a to na dobu po i před rozvodem manželství.

V prosinci se matka dostavila na OSPOD se sdělením, že otec neplatí výživné na chlapce. Otec jej odmítal doplatit, proto na něm bylo vymáháno soudně. Na otce byla uvalena exekuce.

V lednu 2011 otec podává návrh na snížení výživného z důvodu momentální finanční krize. Návrh na svěřením nezletilého do své péče bere zpět. Otec však již více jak rok smlouvanou částku nepřispívá a synovi hradí pouze poplatek za pobyt ve školce ve výši 700 Kč. K Vánocům i k narozeninám chlapci dárky kupuje, k tomu mu ještě koupil boty a bundu. Styk otce se synem probíhá pravidelně a zdravotní stav syna je dobrý. Rozsudkem soudu je otec povinen dlužné výživné zaplatit. Otec se proti tomuto odvolává krajskému soudu v Brně, ten však potvrzuje rozhodnutí okresního soudu.

Otec se dlouhodobě záměrně vyhýbá placení výživného. Tím, že se odvolal proti usnesení okresního soudu, povinnost placení pozastavil, nikoli zrušil. V tomto případě spatřujeme tedy hlavní dopad v ekonomické stránce vzhledem k omezeným příjmům matky.

Kazuistika č. 2

V dnešní moderní době, kdy manželství už není příliš „in“, se čím dál častěji setkáváme s nesezdaným soužitím partnerů, které se staví jako rovnocenná forma vedle manželství. Je to stav, kdy spolu partneři žijí v jedné domácnosti jako manželé, vytváří rodinu, avšak bez oddání. To ale nehraje žádnou roli při rozpadu tohoto neoficiálního svazku v dopadu na dítě.

Rodinná anamnéza

Otec: Tomáš Kozel, narozen 1983, vyučen v oboru automechanik, v současné době pracuje jako řidič u soukromé firmy

Matka: Hedvika Drozdová, narozena 1990, studentka středního odborného učiliště

Syn: Petr Kozel, narozen 2008, od ledna 2012 nástup do mateřské školy, zatím bez výchovných problémů

Otec a matka spolu žijí od roku 2007 v nesezdaném soužití. Bydlí ve velkém dvougeneračním domě rodičů otce Petra. První patro obývá sestra otce s rodinou. V přízemním bytu, o velikosti 4 + 1, žijí rodiče otce, kteří mladým rodičům a dítěti poskytli jednu místnost, která je vybavena jako ložnice. Pokoj je útulný, jsou zde skříně, manželská postel a police s Petrovými hračkami. Ostatní místnosti mají s prarodiči společné. Každá domácnost má svůj vlastní vchod. S péčí o chlapce, především když je otec v práci a matka ve škole, pomáhá babička, která je starobní důchodkyně, nebo sestra otce.

Mezi partnery to již delší dobu neklape. Jak uvádí matka, v podstatě od doby, co otěhotněla.

Školní anamnéza matky

Slečna Drozdová je žákyní 3. ročníku učebního oboru kuchař-kuchařka. Prospěchově patří mezi průměrné žáky, a pokud chce, umí se bez problémů připravit na vyučovací hodinu.

Absenci má průměrnou a vždy včas omluvenou. V 1. pololetí školního roku 2010/2011 jí byla v důsledku porušení školního řádu udělena důtka třídního učitele za kouření na pracovišti. Jiné kázeňské přestupky nejsou známy. Na praxi je hodnocena celkem kladně s

připomínkou, že by mohla projevovat větší aktivitu k plnění pracovních povinností. Do kolektivu je bezproblémově začleněna.

Sociální anamnéza

V říjnu 2010 se otec dostavil na OSPOD se žádostí o svěřeni chlapce do péče. Matka nemá žádné finanční ani materiální zabezpečení. Důvodem tomu bylo, že matka v poslední době tráví hodně času mimo domov. Toulá se po nocích a občas se vrací v podnapilém stavu. O domácnost se nestará, neuklízí, nepere, a i když se učí kuchařkou, nejeví zájem ani o vaření, většinu domácích prací zastává matka otce. V týdnu jezdí do školy, odkud se vrací mezi třetí a čtvrtou hodinou a zbytek dne tráví s Petrem.

Otec koupil sousední dům, který opravuje, a doufal, že v něm budou všichni společně bydlet, ale vzhledem k současné situaci s budoucností tohoto vztahu nepočítá. Matka o otcově rozhodnutí žádat o svěřeni dítěte do péče zatím neví. Jejich současné problémy si nepřipouští a nevěří tomu, že by jí přítel mohl vystěhovat. Rodičovský příspěvek chodí na účet otci, který nakupuje a také dává potřebné množství peněz přítelkyni na dopravu do školy. Kde bere peníze na zábavy netuší, ale dříve se mu ztrácely peníze z peněženky, teď je již nepřepočítává.

Obecnímu úřadu místa bydliště nejsou známe žádné okolnosti svědčící o špatných poměrech v rodině. Dle jeho názoru jsou rodiče schopni zajistit dítěti řádnou výchovu.

Při návštěvě v domácnosti, v témže měsíci, byli zastíženi otec i matka s dítětem. V domácnosti byl pořádek a útulno. Matka se dověděla o otcově žádosti o svěřeni chlapce do jeho péče a chce jej svěřit do své, i když nemá vybudované žádné zázemí. Mohla by se údajně odstěhovat i s chlapcem ke své matce, které ona sama byla v útlém věku odebrána a vychovávala ji její babička. Také by nastaly komplikace s její docházkou do školy. Další možnost by byla sehnat levný podnájem a chlapce by jí hlídala kamarádka. Rodiče se shodli na tom, že jejich vztah je natolik rozvrácený, že už spolu nechtějí dále žít a téměř mezi sebou nekomunikují.

Vzhledem k tomu, že osobnost matky se jeví jako velmi nevyzrálá a matka také nemá vybudované žádné zázemí, přiklání se OSPOD ke svěřeni syna do péče otce.

Na základě otevření řízení o svěřeni dítěte do péče se komunikace mezi rodiči zlepšila a otec vzal návrh v listopadu 2010 zpět a řízení se zatahuje.

V únoru 2011 otec odboru SPOD nahlásil, že ukončil společnou domácnost s matkou nezletilého. Matka odešla v sobotu na zábavu a syna nechala u sestry otce. Ze zábavy se domů už nevrátila. Rozepře, které mezi rodiči dále přetrvávaly, tímto vyvrcholily a otec ukončil společnou domácnost s matkou. Vystěhoval matce věci a syn zůstal i nadále u něj. Vzhledem k tomu, že otec chodil do práce, s péčí o nezletilého mu pomáhala jeho matka. Jelikož matka otci nechtěla sdělit adresu svého pobytu, otec matce v tuto dobu syna do péče nedával. V době konání soudního přelíčení o úpravě poměrů k nezletilému matka žila v Prostějově v pronajatém bytě se svým mladším přítelem, tento pracoval a vytvářel pro matku zázemí. Prostějovský OSPOD byl požádán o součinnost. Bylo provedeno šetření u matky, při kterém bylo zjištěno, že matka žije s přítelem v bytě 1+kk, kde v jednom rohu byla rozkládací sedací souprava a v druhém skříň a postýlka pro dítě, matka zde neměla nachystané pro syna žádné věci. Sociální pracovníci sdělila, že vše je u otce, tak proč by to znovu kupovala. Přítel nebyl zastížen, proto tedy nemohla být posouzena jeho vhodnost k výchově chlapce. Matka sdělila, že se s ní o dítě starat bude, k tomu přidala, že syna viděl pouze 2x, a to na velmi krátkou dobu. Dle pracovnice OSPOD Prostějov zde sice podmínky materiální vytvořeny byly, ale nevyzrálость matky a velmi krátký vztah s novým přítelem nejsou zárukou stabilní výchovy pro dítě.

Při rozhodnutí o svěřeni nezletilého Petra do péče otce bral soud v úvahu i nízký věk chlapce, protože z psychologického hlediska je pro dítě útlého věku důležitá a nezastupitelná péče matky. V tomto směru však bylo zjištěno, že otec dítěti umožňuje široký kontakt s matkou, proto svěřeni dítěte do péče otci neznamená pro dítě újmu, pokud jde o podporu a další rozvoj vztahů s matkou.

Skutečnost, že nezletilý Petr byl svěřen do výchovy otce, neznamená, že by matce nezůstala zachována veškerá rodičovská práva a povinnosti, mezi něž patří i právo a povinnost spolupodílet se na výchově chlapce. Matka toto své právo může realizovat především v rámci styku se synem, jehož rozsah má být v zájmu dítěte a současně by měl matce umožnit realizaci jejích práv a povinností. Zatím zde není předpoklad, že by chlapec měl být svěřen do péče matky, protože ta tomu nemá uzpůsobený styl života.

Matka sama pochází z nepříliš vhodného prostředí, v útlém věku byla odebrána matce a svěřena do péče své babičky, neboť její matka měla problémy s požíváním alkoholu a otec byl ve výkonu trestu odnětí svobody. Neměla tedy vhodné podmínky a rodičovské vzory a nemohla si tak vybudovat přiměřené návyky potřebné k výchově dítěte.

Kazuistika č. 3

Rodinná anamnéza:

Otec: Ondřej Novák, narozen 1966, vyučen opravář zemědělských strojů, pracuje jako traktorista v místním zemědělském družstvu, volný čas tráví v místním hostinci

Matka: Martina Nováková, narozena 1971, vyučena prodavačkou, pracuje u soukromého zemědělce jako pečovatelka o zvířata

Dcera: Petra Nováková, narozena 1989, studentka.

Dcera: Pavla Nováková, narozena 1990, studentka.

Dcera: Hana Nováková, narozena 1992, žákyně 8. třídy.

Syn: Martin Novák, narozen 1999, žák 1. třídy.

Manželství vzniklo v roce 1989, když spolu rodiče čekali první dceru. Za dobu trvání manželství se rodičům narodily ještě další 3 děti.

Rodina spolu žila ve společné domácnosti, v bytovce o velikosti 4+1, až do konce června 2006, kdy se matka sama odstěhovala, žádné z dětí si s sebou nevzala. Odstěhování předcházely časté hádky mezi manžely.

Matka využila nabídky zaměstnavatele a přestěhovala se na ubytovnu v sousední vesnici. K dispozici má dvě obytné místnosti, koupelnu a chodbu, ve které si zařídila malou kuchyň (může využívat velké kuchyně společné s ostatními zaměstnanci).

Školní anamnéza 2011

Petra Nováková: na začátku opatrovnického řízení studovala střední zemědělskou školu obor řezník, ve 2. ročníku se oproti 1. zhoršila. Neměla žádné kázeňské přestupky. V současné době nezaměstnaná, otec řekl, že za 8 000 Kč nikam dělat nepůjde.

Pavla Nováková: z osobních důvodů ukončila středoškolské studium před nástupem do 2. ročníku. Do té doby neměla žádné výraznější problémy, absence byla v normě a omluvená. Školu si doposud nedodělala.

Hana Nováková: na začátku opatrovnického řízení byla žákyní 8. třídy základní školy, nijak se nevymykala normálu, s každým vycházela. Její studijní výsledky dosahovaly normálu. Žádné kázeňské přestupky nebyly nutné řešit. V 1. a 2. ročníku SŠ dosahovala průměrného prospěchu i absence. Od 11/2010 začala školu navštěvovat nepravidelně. Omlouvala se nemocí nebo návštěvou u lékaře. Vzhledem k tomu, že se na žádost ředitele nedostavila a nevysvětlila důvody absence, byla v lednu 2011 vyloučena ze školy.

Martin Novák: při zahájení opatrovnického řízení byl žákem 1. třídy, řádně se připravoval na výuku a dosahoval velmi dobrých výsledků. Ptát se na něj chodila především babička (otcova matka). V průběhu docházky se jeho prospěch zhoršil, nyní je žákem 6. třídy a dosahuje průměrných výsledků.

Sociální anamnéza

V prosinci 2006 se dostavil pan Ondřej Novák na OSPOD s žádostí o sepsání návrhu na úpravu poměrů k jeho nezletilým dětem. Vysvětlil svou situaci a žádal o svěřeni dětí do své péče. Dle jeho slov matka o děti neprojevuje zájem a na výživu nepřispívá.

Matka se od rodiny odstěhovala v červnu 2006, v průběhu prázdnin se k ní přestěhovaly dcery Hana a Pavla. Hana se v listopadu vrátila k otci, protože neměla u matky řádné zázemí a soukromí.

V lednu 2007 se po delší dobu u matky zdržoval syn, avšak koncem měsíce si ho otec vzal k sobě na návštěvu a už jej matce nevrátil. Po předvolání matka na odboru SPOD řekla, že syna navštěvovat chtěla, ale otec jí to neumožňoval, proto si ho jednou vyzvedla ze školy a od té doby byl u ní. Syn byl prý ustrašený a bojácný. Též těžce nesla hádky rodičů, k nimž docházelo delší dobu před odloučením, dcera Hana. Začala je řešit nevhodným chováním a útekami z domova. Nyní se zklidnila.

Při rozhovoru na odboru SPOD, v březnu 2007, děti (kromě Pavly) vypověděly, že jsou u otce spokojené. Synovi se u matky líbilo, ale u otce je to lepší. Po celou dobu jednání se usmíval, choval se bezprostředně a neustále se tiskl k otci. Petra řekla, že se za Pavlu stydí, za to jak se chová a žije s matkou. Haně se po matce stýská, ale bydlet u ní nechce. Proč neřekla, pouze sklopila hlavu a rozplakala se.

Otec o matce šíří pomluvy, že si do současného bydliště vodí přítele a souloží s ním před dětmi. Na matku podáno trestní oznámení, že se, v době pobytu Hany u ní, pohlavně stýkala se svým spolupracovníkem v domnění, že dcera spí. Vina jí nebyla prokázána.

V měsíci dubnu se matka telefonicky spojila OSPOD, že syn měl být u ní, ale přijeli si pro něj jeho sestra s otcem a otcovým bratrem. Martin s nimi jet nechtěl, plakal a byl vystrašený, proto jim ho matka nevydala. Posléze jí od nich chodily výhružné sms. Otec prostřednictvím právníka obviňuje matku z navádění syna proti němu, ve škole se prý vyhýbá sestře a jeho prospěch se zhoršil. V návaznosti na to navštěvuje sociální pracovnice základní školu, kam chodí Hana a Martin. Hanino chování ani prospěch se nezměnily, u Martina došlo k mírnému zhoršení, ale dle mínění učitelky se nejedná o zanedbání ze strany rodičů.

V červnu tohoto roku se rozhodnutím soudu nezl. Hana a Martin svěřují do péče otcí, nezl. Pavla do péče matky.

Koncem září matka žádá OSPOD o pomoc s řešením problémů dcery Pavly, tato nepokračuje v přípravě na budoucí povolání, jak slíbila, často utíká z domu a toulá se po nocích.

V lednu 2008 podává matka stížnost na otce, že nedodrží rozhodnutí soudu o úpravě styku jí se synem. Je jí doporučeno zkontaktovat se s Fondem ohrožených dětí (dále jen "FOD"), aby jí při styku se synem asistovali. Při první návštěvě s ní syn jít nechtěl, proto pracovnice FOD navrhla pozvolné "znovu poznávání". Při příští návštěvě měla jít matka se synem do cukrárny a na procházku. Když si pro něj se svým přítelem a pracovnící FOD přijela, syn s nimi jít odmítal, se záminkou, že to minule špatně pochopil. Matka se syna snažila umluvit, ale marně. Do toho se vložil otec se svým bratrem a slovně útočil na matku i pracovníci. Matka byla z celé situace velice rozčesena. V důsledku nedodržování styku syna s matkou je otec předvolán na OSPOD. Ví, že je nutné tento styk dodržovat, ale matka prý syna navštěvuje nepravidelně a po dlouhé době. To však matka popírá s tím, že kdykoliv si přijela pro syna, nikdo jí neotevřel.

V návaznosti na předešlé události navštívila v květnu 2008 Martina a Hanu sociální pracovnice OSPOD ve škole. Chlapec se svěřil, že se doma o mámě může bavit pouze se sestrou Hanou. Jeho největším přáním je, aby rodiče byli opět spolu, protože je má oba rád.

Řekl, že mu jedna paní (pracovnice FOD) dala od mámy dopis, který má doma schovaný, aby ho táta nenašel. Hana též řekla, že se o mámě doma bavit nesmí, otec si to nepřejí. Tvrdí, že když pro ně všechno dělá a vše jim dává, tak mají být s ním. O nedávné návštěvě matky ani nevěděla a chtěla by se setkat se sestrou Pavlou. I po tomto rozhovoru styk s matkou opět skutečně nebyl. Po dobu dalšího půl roku se opakoval stejný scénář - kdykoliv si matka pro syna přijela (i s pracovnicí FOD), buď syn nebyl doma, nebo řekl, že s ní nepojede. Když mu k narozeninám dávala bonboniéru, nechal si jí se slovy, že všeho má dost. Jednou na otázku "Co ve škole?" ze sebe vyhrkl, že "dobrý", ale hned se zarazil a řekl, že jí to nemusí zajímat. Téměř při všech těchto návštěvách měl celou dobu skloněnou hlavu a na matku se ani nepodíval a vždy mu za zády stál otec, strýc a jeho nejstarší sestra Petra. Hana matce nejdříve nebrala telefon, potom jí bez vysvětlení řekla, ať už jí nevolá. Z tohoto lze usoudit, že děti jsou zmanipulovány otcem a jeho matkou.

V únoru 2010, byl naplánován styk matky se synem, za přítomnosti pracovnice FOD, na neutrální půdě školy během synova vyučování, avšak nebyl ve škole. Týden na to otec nahlásil na OSPOD, že matka si více jak rok a půl nepřijela pro syna a vyhrožoval, že za to bude platit pokuty. Popírá, že by se někdy při návštěvě matky choval vulgárně.

Během minulého roku (2009) si matka našla přítele a změnila bydliště. Vznikly tak vhodné podmínky pro výchovu syna, a proto v březnu 2010 podala návrh na změnu výchovy a výživy nezletilého Martina. Konečně se podařilo uskutečnit setkání matky se synem ve škole za přítomnosti sociálních pracovníků FOD a OSPOD. Syn s matkou nejdříve nechtěl mluvit, ale pak svolil. Za celou dobu se na ni ani nepodíval a řekl, že se mu po ní nestýská. Nechal se pohladit a obejmout, ale pak se odtáhl. Nevzal si od ní ani čokoládu. Řekla mu, že je strýcem, protože se jeho sestře Pavle narodil chlapeček, zda by jej nechtěl vidět, ale nechtěl. Matka plakala a následně se rozplakal i chlapec.

Návrh na změnu opatrovnictví matka v srpnu 2010 vzala zpět. Soudně jí i otci byla uložena povinnost se po dobu 3 měsíců účastnit rodinné terapie v Poradně pro rodinu. Otec, měl za povinnost zajistit přítomnost syna na terapii, sám se jí však neúčastnil, styk obstarávala nejstarší dcera Petra. Během konzultací se nepodařilo obnovit a znovu navázat vztah mezi synem a matkou.

Matka na syna dále platí výživné, ale styk s ním ukončila. Vazby mezi ní a synem jsou trvale zpřetrhány a možnosti budoucího kontaktu ze strany syna jsou mizivé. Matka ukončila vztah s přítelem a tohoto času je pobytu neznámého.

ZÁVĚR

V minulosti byl rozvod něčím opovržením hodným. Nyní ho bereme jako běžnou součást života. Když si však přečteme případy, které jsem ve své práci uvedla, můžeme s jistotou říci, že rozvod patří k přirozenému vývoji společnosti? Můžeme říci, že děti, jichž se toto týká, mají naději na normální život? S jistotou si dovoluji říci, že v devadesáti procentech ne. Zážitky a traumata spojená s rozvodem si s sebou ponесou celý život. Tyto stavy nepostihují pouze děti, odnáší si je i rodiče a to i ti, kteří rozvod jako první iniciovali.

Teoretickou část bakalářské práce jsem zaměřila na seznámení se s procesem rozvodového řízení a poukázala jsem na důležitou úlohu sociálního pracovníka OSPOD při hájení práv dítěte během něj, což bylo cílem práce. Nedílnou součástí rozvodového řízení je opatrovnické řízení, jehož průběh jsem vylíčila také. Jelikož k rozvodu manželství musí vždy být nějaký důvod, obsahovala teoretická část i popis těchto příčin. Poslední teoretická kapitola je věnována dětem a faktorům, které na ně působí v souvislosti s rozpadem manželství rodičů.

V praktické části jsem uvedla tři kazuistiky. Podle předem stanovených cílů jsem se v nich snažila zaměřit na rozpoznání příčiny rozpadu manželství nebo rodiny a především na to, jak vše působí na děti. Důvodem rozpadu manželství uvedeného v první kazuistice bylo otcovo nadměrné požívání alkoholu. Druhá kazuistika je věrným příkladem následku rozpadu rodiny na děti v dospělosti. Figuruje zde nevyzrálá matka, která využívá každé příležitosti vyrazit si ven s přáteli místo toho, aby svůj čas věnovala dítěti a péči o něj. Příčinou její nevyzrálosti jsou narušené vztahy mezi ní a její matkou, které byla odebrána z péče a neměla tak vhodný rodičovský vzor. Ve třetím případě již matka nedokázala čelit častým potyčkám s otcem a odstěhovala se od rodiny. Otec proto začal proti ní děti pudit. Dosáhl tím toho, že nejstarší dcera matku nesnáší a syn se s ní po otcově nátlaku nechce stýkat. Cíle bakalářské práce tak byly splněny.

Pokud bych měla zhodnotit budoucí životy dětí, o nichž jsem zde psala, myslím si, že žádné z nich nebude žít běžný život. Chlapci z prvního případu se budou ve škole posmívat, že má pokoj s mámou nebo že nemá značkové hračky či oblečení jako ostatní, protože si to jeho matka nebude moct dovolit. S chlapcem z druhého případu, se potáhne stejný problém jako s jeho matkou a to, že si plně neosvojí rodičovskou roli, protože ji sám zcela nepoznal. Občasné matčiny návštěvy mu asi moc nepomohou v osvojení si těchto postojů, právě

naopak. Třetí případ je z těchto tří asi nejhorší. Chlapci byly násilně zpřetrhány vazby k matce a následně ukončeny veškeré styky s ní. Byl manipulován otcem, který rozhodoval o tom, zda k matce půjde či ne. Ale až jednou přijde chvíle, kdy se bude mít v důležité věci rozhodnout sám, nebude si vědět rady.

Úplným závěrem bych chtěla dodat, že všichni rodiče, kteří přemýšlí o rozvodu, by měli opravdu svědomitě zvážit, zda není jiná možnost řešení jejich problémů, než se vrhnout do rozvodového řízení. Zda jim opravdu stojí za to nést všechny následky rozvodu za sebe i své děti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

BAKALÁŘ, E., Z. DYTRYCH, J. JEDLIČKA a kol. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, 1996. ISBN 80-7106-157-3.

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5

BOKOVÁ, L., L. BUKOVSKÁ, T. KATRŇÁK a kol. *Rodiče, děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-80-904920-1-1

ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-10-6

DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-124-8

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie. Vybrané kapitoly*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9

FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-586-1

HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006. ISBN 80-7239-192-5

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-409-5

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. Vyd. 2. Brno: Computer Press, 2003. ISBN 80-7226-981-X

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině: Komentář*. Vyd. 3. Praha: C. H. Beck, 2005. 80-7179-912-2
- GJURIČOVÁ, Šárka. *Rodinná terapie: Systematické a narativní přístupy*. Vyd. 2. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2390-7
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Vyd. 1. Praha: H & H, 1992. ISBN 80-85467-53-4
- MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2338-9
- MLČÁK, Zdeněk. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-452-4
- MOTEJL, Otakar. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. ISBN 978-80-254-1750-8
- MOŽNÝ, Ivo., *Sociologie rodiny*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2002, ISBN 80-86429-05-9
- NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Jak přežít rozvodové peklo*. Brno: Jota, 2004. ISBN 80-7217-294-8
- NOVÁK, Tomáš. *Manželské a rodinné poradenství*. Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1316-0
- NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí*. Vyd. 3. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*, Brno 2000; Doplněk. ISBN 80-7239-039-2

PLECITÝ, Vladimír. *Zákon o rodině*. Praha: EUROUNION Praha, s. r. o. vydavatelství právnické a ekonomické literatury, 2007. ISBN 978-80-7317-063-9.

SCANLON, Kathleen M., 1999 cit. podle HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6

SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2

SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1

ŠMOLKA, Petr. *Nevěra: Pro podváděné a podvádějící*. Praha: Grada Publishing, 2010. 978-80-247-3296-1

ŠMOLKA Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-448-9

TEYBER, Edward. *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7

VAUGHANOVÁ, Peggy. *Mýtus monogamie*. Praha: Euromedia Group, 2009. ISBN 978-80-242-2373-5

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2054-8

WARSHAK, Richard A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-089-8

Periodika

NOVÁK, Tomáš. *Mentální programování jako forma ovlivňování dítěte po rozvodu*. Právo a rodina. 2011, roč. 13, č. 7, s. 19-22.

Legislativa

ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o sociálních službách). In: *ÚZ: Sociální zabezpečení*, 2011, s. 155-200. ISBN 978-80-7208-830-0

ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 6. prosince 1991 Úmluva o právech dítěte, a o změně a doplnění dalších zákonů (Úmluva o právech dítěte). In: *Zákon o rodině; Zákon o sociálně-právní ochraně dětí; Zákon o soudnictví ve věcech mládeže; Zákon o registrovaném partnerství: [texty s názvy paragrafů a věcným rejstříkem]: právní stav ke dni 1.1.2009*. Česko. Praha: C.H. Beck, [2009]- . Texty zákonů

Další zdroje

Azylovydum.cz. *Terénní asistenční služba v rodinách s dětmi* [online]. Hučík, © 2006-2007 [cit. 2012-03-10] http://www.azylovydum.cz/asistencni_sluzba

Demografie.info. *Rozvodovost: historie* [online]. Hůle, © 2004-2009 [cit. 2012-02-20]. ISSN 1801-2914. Dostupné také z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=

Czso.cz. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Czso.cz. *III. Rozvodovost* [online]. Český statistický úřad, © 2012 [2012-03-11]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/1D00355EB8/\\$File/400709a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/1D00355EB8/$File/400709a3.pdf)

Czso.cz. *C.10.01 Rozvody podle příčiny rozvratu manželství*. [online]. Český statistický úřad, © 2012 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC405/\\$File/401911rc10.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/28003FC405/$File/401911rc10.pdf)

Fod-ostrava.cz. *Fond ohrožených dětí* [online] HISIM, © 2011 – 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné také z: <http://www.fod-ostrava.cz/fond-ohrozenych-deti/>

SEZNAM PŘÍLOH

1. Poradny pro rodinu v Olomouckém kraji
2. Sociálně aktivizační služby na pomoc rodině v Olomouckém kraji

Příloha č. 1 Poradny pro rodinu v Olomouckém kraji

Poskytovatelem Poraden pro rodinu v Olomouckém kraji je příspěvková organizace „Středisko sociální prevence Olomouc“. Jejich posláním je podporovat odbornou poradenskou činností rodiny a jejich členy ve schopnostech poradit si v rodinných či rodinu a její členy poškozujících problémech a tyto situace samostatně zvládat. V širším významu jde o podpoření jednotlivce, rodiny, manželských a partnerských svazků a sociálních skupin, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a jsou ohroženy sociálním vyloučením v souvislosti s rodinnou, manželskou, partnerskou či jinou sociální a osobní problematikou,

týkající se tématu rodiny v získání takových dovedností a schopností, které by využili s cílem zůstat součástí přirozeného místního společenství.

Poradna je podporuje v uplatnění možností žít běžným způsobem života a plnit optimálně svou funkci v rodině ve smyslu Zákona o rodině a také svou funkci v občanském životě. A to vzhledem ke konkrétním reálným podmínkám, ve kterých se nacházejí.

Poradna pro rodinu Jeseník

Dukelská 436

790 01 Jeseník

ppr.jesenik@ssp-ol.cz

www.ssp-ol.cz

Poradna pro rodinu Olomouc

Žilinská 7

779 00 Olomouc

ppr.olomouc@ssp-ol.cz

www.ssp-ol.cz

Poradna pro rodinu Prostějov

Bezručovo n.9

796 01 Prostějov

ppr.prostejov@ssp-ol.cz

www.ssp-ol.cz

Poradna pro rodinu Přerov

Velká Dlážka 44;

750 00 Přerov

ppr.prerov@ssp-ol.cz

www.ssp-ol.cz

Poradna pro rodinu Šumperk

M. R. Štefánika 20,

787 01 Šumperk

ppr.sumperk@ssp-ol.cz

www.ssp-ol.cz

Příloha č. 2 Sociálně aktivizační služby v Olomouckém kraji

Okres OLOMOUC:

Poskytovatel:	Člověk v tísní, o.p.s.
Název sociální služby:	Člověk v tísní, o.p.s. Programy sociální integrace,
Adresa zařízení:	Litovelská 131/14, Nová Ulice, 779 00 Olomouc 9
Telefon:	581 010 130
E-mailová adresa:	richard.korinek@clovekvtsni.cz
Webové stránky:	www.clovekvtsni.cz
Věková kategorie klientů:	bez omezení věku
Cílová skupina:	rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **ECCE HOMO ŠTERNBERK**
Název sociální služby: Centrum pro rodinu, děti a mládež
Adresa zařízení: Opavská 89, 793 05 Moravský Beroun
Dvorská 960/13, Šternberk, 785 01 Šternberk 1
Telefon: 588 517 372, 733 564 699
E-mailová adresa: centrum.mb@seznam.cz, eccehomost@email.cz
Webové stránky: www.oseccehomo.cz
Věková kategorie klientů: 3 – 64 let
Cílová skupina: děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené
společensky nežádoucími jevy
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **Fond ohrožených dětí**
Název sociální služby: Pobočka FOD Olomouc
Adresa zařízení: Kapucínská 122/16, Olomouc, 779 00 Olomouc 9
Telefon: 585 242 527, 724 667 625
E-mailová adresa: fod.olomouc@fod.cz
Webové stránky: www.fod.cz
Věková kategorie klientů: bez omezení věku
Cílová skupina: děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené
společensky nežádoucími jevy
oběti domácího násilí
oběti trestné činnosti
osoby bez přístřeší
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **Charita Olomouc**
Název sociální služby: Školka
Adresa zařízení: Přichystalova 1077/70, Nový Svět, 779 00 Olomouc 9
Telefon: 585 203 101
E-mailová adresa: smp@olomouc.charita.cz
Webové stránky: www.olomouc.charita.cz
Věková kategorie klientů: 3 – 64 let
Cílová skupina: osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
rodiny s dítětem/děťmi
etnické menšiny

Poskytovatel: **Charita Šternberk**
Název sociální služby: Jiloro – Srdíčko
Adresa zařízení: Měsíční 591/3, Šternberk, 785 01 Šternberk
Telefon: 585 011 014
E-mailová adresa: jiloro@sternberk.charita.cz
Webové stránky: www.sternberk.caritas.cz
Věková kategorie klientů: 0 – 64 let
Cílová skupina: osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
rodiny s dítětem/děťmi
etnické menšin

Poskytovatel: **P-centrum**
Název sociální služby: Rodinné centrum U mloka
Adresa zařízení: Lafayetteova 47/9, Olomouc, 779 00 Olomouc 9
Telefon: 585 221 983
E-mailová adresa: p-centrum@p-centrum.cz
Webové stránky: www.p-centrum.cz
Věková kategorie klientů: 7 – 64 let
Cílová skupina: rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **Maltézská pomoc**
Název sociální služby: Maltézská pomoc, o.p.s., Centrum Olomouc
Adresa zařízení: Wurmova 841/6, Olomouc, 779 00 Olomouc 9
Telefon: 736 620 804
E-mailová adresa: michal.umlauf@maltezskapomoc.cz
Webové stránky: www.maltezskapomoc.cz
Věková kategorie klientů: 1 – 64 let
Cílová skupina: děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené
společensky nežádoucími jevy
osoby s kombinovaným postižením
osoby se zdravotním postižením
rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **Poradna pro občanství, občanská a lidská práva**
Název sociální služby: Poradna pro občanství, občanská a lidská práva
Adresa zařízení: Wellnerova 1215/1, Nová Ulice, 779 00 Olomouc 9
Telefon: 270 003 291
E-mailová adresa: poradna@poradna-prava.cz
Webové stránky: www.poradna-prava.cz
Věková kategorie klientů: 0 – 64 let
Cílová skupina: rodiny s dítětem/děťmi

Okres PROSTĚJOV:

Poskytovatel:	Fond ohrožených dětí
Název sociální služby:	Pobočka FOD Prostějov
Adresa zařízení:	Kostelecká 249/4, Prostějov, 796 01 Prostějov 1
Telefon:	582 331 668
E-mailová adresa:	fod.prostejov@fod.cz
Webové stránky:	www.fod.cz
Věková kategorie klientů:	7 – 64 let
Cílová skupina:	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy oběti domácího násilí oběti trestné činnosti osoby bez přístřeší osoby žijící v sociálně v

Okres PŘEROV:

Poskytovatel:	Charita Kojetín
Název sociální služby:	Rodinný klub Maria
Adresa zařízení:	Kroměřížská 198, Kojetín I-Město, 752 01 Kojetín 101
Telefon:	581 761 828
E-mailová adresa:	rkm@kojetin.charita.cz
Webové stránky:	www.kojetin.charita.cz
Věková kategorie klientů:	7 – 80 let
Cílová skupina:	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách rodiny s dítětem/děťmi

Poskytovatel: **Oblastní charita Přerov**
Název sociální služby: Romské komunitní centrum – Žížalka
Adresa zařízení: Kojetínská 1946/38, Přerov I-Město, 750 02 Přerov 2
Telefon: 608 139 073
E-mailová adresa: zizalka@prerov.charita.cz
Webové stránky: www.prerov.caritas.cz
Věková kategorie klientů: 0 – 64 let
Cílová skupina: osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
rodiny s dítětem/děťmi
etnické menšin

Poskytovatel: **DUHA Klub Rodinka**
Název sociální služby: Duha Klub Rodinka
Adresa zařízení: Želetavská 2617/12, Přerov I-Město, 750 02 Přerov 2
Telefon: 777 821 943
E-mailová adresa: rodinka.prerov@seznam.cz
Webové stránky: www.rodinka.cz
Věková kategorie klientů: 0 – 64 let
Cílová skupina: rodiny s dítětem/děťmi

Okres ŠUMPERK:

Poskytovatel:	Fond ohrožených dětí
Název sociální služby:	Pobočka FOD Zábřeh
Adresa zařízení:	Sušilova 1912/40, 789 01 Zábřeh
Telefon:	724 667 746, 724 667 733
E-mailová adresa:	fod.zabreh@fod.cz
Webové stránky:	www.fod.cz
Věková kategorie klientů:	bez omezení věku
Cílová skupina:	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy oběti domácího násilí oběti trestné činnosti osoby bez přístřeší osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách rodiny s dítětem/děťmi

Okres JESENÍK:

Poskytovatel:	Občanské sdružení Ester
Název sociální služby:	Středisko sociální terénní služby se zaměřením na rodinu a děti
Adresa zařízení:	Polská 492, Javorník, 790 70 Javorník u Jeseníku
Telefon:	584 440 211, 584 440 141
E-mailová adresa:	ester.zalesi@seznam.cz
Webové stránky:	www.esterzalesi.cz
Věková kategorie klientů:	1 – 64 let
Cílová skupina:	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách osoby v krizi osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách osoby, které vedou rizikový způsob života rodiny s dítětem/děťmi